

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Zielonej Górze

LZG.410.14.1.2024

Pan
Mariusz Biniewski
Lubuski Kurator Oświaty
Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wlkp.
ul. Kazimierza Jagiellończyka 10
66-400 Gorzów Wielkopolski

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/086 – Organizacja i funkcjonowanie nadzoru pedagogicznego w szkołach ponadpodstawowych w województwie lubuskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Zielonej Górze
ul. Podgórna 9a, 65-213 Zielona Góra
tel. 48684106600, lzg@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wlkp. (dalej: <i>Kuratorium</i>).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Mariusz Biniewski, Lubuski Kurator Oświaty (dalej: <i>LKO</i> lub <i>Kurator</i>) od 18 stycznia 2024 r. do nadal ¹ .
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Organizacja nadzoru pedagogicznego. 2. Funkcjonowanie nadzoru pedagogicznego.
Okres objęty kontrolą	Od 1 września 2021 r. do 31 sierpnia 2024 r. Dla realizacji celów kontroli mogą być wykorzystane dowody sporządzone w okresach wcześniejszych i późniejszych, związane z przedmiotem kontroli, a także dane statystyczne.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Zielonej Górze
Kontrolerzy	1. Andrzej Misa, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LZG/90/2024 z 7 listopada 2024 r. 2. Anna Tronowicz, główna specjalistka kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LZG/86/2024 z 28 października 2024 r.

(akta kontroli str. 1-3)

¹ W pozostałym okresie objętym kontrolą funkcję Lubuskiego Kuratora Oświaty pełniła Ewa Rawa: od 14 marca 2016 r. do 26 lutego 2024 r.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623., dalej: *ustawa o NIK*.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Kurator podejmował działania organizacyjne w celu zapewnienia warunków do wykonywania nadzoru pedagogicznego. Pracownicy Kuratorium odpowiadający za realizację zadań z tego zakresu posiadali odpowiednie kwalifikacje, a stopień obciążenia ich pracą był przez Kuratora bieżąco analizowany. Plany nadzoru pedagogicznego zawierały wymagane przepisami prawa elementy oraz odpowiadały wytycznym Ministra Edukacji Narodowej (dalej: *Minister*) w zakresie liczby i tematów kontroli planowych.

Kurator zaplanował i realizował działania wspomagające m.in. poprzez sporządzenie i realizację tzw. planu działań LKO w zakresie sprawowanego nadzoru pedagogicznego w celu poprawy efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, ze szczególnym uwzględnieniem efektów kształcenia w szkołach ponadpodstawowych województwa lubuskiego w okresie postpandemicznym (dalej: *Plan działań LKO*)⁴.

Działania Kuratora związane z prowadzeniem czynności kontrolnych (planowych i doraźnych) oraz rozpatrywaniem skarg były zgodne z przepisami prawa, rzetelne oraz terminowe.

W Kuratorium nie sporządzono własnego programu naprawczego skierowanego do szkół ponadpodstawowych ze względu na poziom zdawalności obowiązkowych egzaminów maturalnych⁵, który w okresie objętym badaniem ulegał stopniowej poprawie (w 2023 r. osiągnął niemal średni poziom krajowy, tj. 84,3% przy średniej krajowej 84,4%) oraz poziom wyników staninowych, które były na poziomie średnim⁶ (wahały się między staninem czwartym a piątym). Wszystkie szkoły ponadpodstawowe objęto standardowymi działaniami w ramach nadzoru pedagogicznego, tj. m.in. naradami/kontrolami/obserwacjami, również te, w których wyniki egzaminów maturalnych plasowały je w staninach niskich albo bardzo niskich, co w opinii NIK było działaniem niewystarczającym i nieprawidłowym. Kurator nie polecał dyrektorom tych szkół np. opracowania programu poprawy efektywności kształcenia oraz nie korzystał z innych dostępnych instrumentów.

LKO współpracował z jednostkami samorządu terytorialnego oraz doskonalenia nauczycieli, w celu poprawy efektywności kształcenia.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Plan z czerwca 2021 r.

⁵ Tj. z języka polskiego, matematyki i języka angielskiego – poziom podstawowy.

⁶ W dziewięciostopniowej skali staninowej od 1 do 9: stanin 4 – poniżej średniej, stanin 5 – średnia, stanin 6 – powyżej średniej.

III.Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

Opis stanu
faktycznego

1. Organizacja nadzoru pedagogicznego

1.1. W regulaminie organizacyjnym⁷ Kuratorium wyodrębniono Wydział Nadzoru Pedagogicznego (dalej: *Wydział*)⁸. Do jego zadań należało pełnienie nadzoru pedagogicznego (np.: opracowywanie planu nadzoru pedagogicznego, obserwowanie, analizowanie i ocenianie przebiegu procesów kształcenia i wychowania oraz efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, udzielanie pomocy szkołom i placówkom, a także nauczycielom w wykonywaniu ich zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, inspirowanie nauczycieli do poprawy istniejących lub wdrożenia nowych rozwiązań w procesie kształcenia, przeprowadzanie kontroli przewidzianych w planie nadzoru pedagogicznego oraz w trybie działań doraźnych) oraz wspomaganie szkół i placówek (m.in. poprzez organizowanie konferencji i narad dla dyrektorów szkół i placówek, przekazywanie informacji o istotnych zagadnieniach dotyczących systemu oświaty), prowadzenie badań, tworzenie zestawień, analiz i raportów na podstawie dokumentacji źródłowej w zakresie dotyczącym zadań Wydziału.

(akta kontroli str. 72-78)

Regulamin zawierał wykaz szkół i placówek nad którymi Kurator sprawował nadzór. W okresie swojego obowiązywania (od 2017 r.) nie był on aktualizowany.

(akta kontroli str. 72-78)

Kurator, odnosząc się do braku bieżącego aktualizowania wykazu szkół i placówek zawartego w regulaminie organizacyjnym, wyjaśnił że: (...) *aktualny wykaz szkół i placówek, nad którymi Lubuski Kurator Oświaty sprawuje nadzór pedagogiczny, jest powszechnie dostępny w Rejestrze Szkół i Placówek Oświatowych (System Informacji Oświatowej) na stronie internetowej www.rspo.gov.pl. Niniejszy wykaz jest aktualizowany na bieżąco. Zadeklarował jednocześnie zmianę dotychczasowego regulaminu organizacyjnego. (...) Nowy Regulamin Organizacyjny będzie obowiązywał w Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wielkopolskim od 1 stycznia 2025 r.*

(akta kontroli str. 258-260)

W przedłożonym kontrolującym regulaminie organizacyjnym, obowiązującym od 1 stycznia 2025 r.⁹ zaktualizowano wykaz szkół i placówek oświatowych, a także wskazano, że organizacją i funkcjonowaniem nadzoru pedagogicznego w Kuratorium zajmować będzie się Wydział Strategii, Analiz i Nadzoru Pedagogicznego, do zadań którego - oprócz spraw dotychczas przewidzianych - należeć będzie również współdziałanie z Okręgową Komisją Egzaminacyjną w Poznaniu w zakresie dotyczącym zadań Wydziału.

(akta kontroli str. 6-71)

W niżej wymienionych latach szkolnych nadzorowi pedagogicznemu LKO podlegały łącznie:

⁷ Zarządzenie Nr 486/2017 Lubuskiego Kuratora Oświaty z dnia 7 grudnia 2017 r.

⁸ W skład którego wchodziły delegatura Kuratorium w Zielonej Górze oraz terenowe zespoły wizytatorów w Międzyrzeczu, Sulęcinie i Żarach.

⁹ Zarządzeniem nr 447/2024 z dnia 13 listopada 2024 r. LKO w sprawie ustalenia regulaminu organizacyjnego Kuratorium Oświaty.

- 1 004 jednostki oświatowe, w tym: 100 szkół ponadpodstawowych¹⁰ (9,96 %)¹¹ - 2021/2022;
- 1 004 jednostki oświatowe, w tym: 98 szkół ponadpodstawowych (9,76 %)¹² - 2022/2023;
- 1 006 jednostek oświatowych, w tym: 98 szkół ponadpodstawowych (9,74 %)¹³ - 2023/2024.

(akta kontroli str. 79-82)

W Kuratorium, według sprawozdań Rb-70, stan zatrudnienia na koniec poszczególnych okresów wahał się między 51 a 52 etaty i wynosił: 51,4 (2021 r.), 50,9 (2022 r.), 52,5 (2023 r.), 51,1 (30.06.2024 r.), co stanowiło odpowiednio: 97,2 %, 96,2 %, 94,3 %, 93,8 % wykonania planu (przyznaných etatów).

(akta kontroli str. 83-84)

W każdym roku objętym kontrolą na jedną szkołę ponadpodstawową przypadało 0,5 etatu wizytatora.

(akta kontroli str. 79-84)

Liczba pracowników realizujących zadania z zakresu nadzoru pedagogicznego w Kuratorium wahała się między 25¹⁴ a 24¹⁵ osoby¹⁶, czyli średnio między 42 a 44 jednostki oświatowe przypadały na jednego wizytatora¹⁷.

(akta kontroli str. 83-84)

Zadania z zakresu nadzoru pedagogicznego (według stanu na 31 sierpnia 2024 r.) były realizowane przez ośmiu wizytatorów i starszych wizytatorów¹⁸, czyli średnio dwanaście szkół ponadpodstawowych publicznych (dalej: *szkół ponadpodstawowych*) przypadało na jednego wizytatora/starszego wizytatora¹⁹.

(akta kontroli str. 85-86)

Kurator odnosząc się do przeprowadzania analizy stopnia obciążenia poszczególnych wizytatorów wyjaśnił, że: *analizy takie są prowadzone zarówno przez dyrektora Wydziału Nadzoru Pedagogicznego, jak i dyrektora Delegatury Kuratorium Oświaty w Zielonej Górze w trakcie wykonywania bieżących zadań i obowiązków. Wizytatorzy składają dyrektorowi Wydziału Nadzoru Pedagogicznego sprawozdania z realizacji zadań w poprzednim roku szkolnym. Na tej podstawie przydzielane są wizytatorom dodatkowe zadania, poza obowiązującymi formami nadzoru pedagogicznego, tj. kontrolami i wspomaganiami. Przeprowadzona analiza w roku bieżącym spowodowała zmianę organizacji nadzoru pedagogicznego, m. in. poprzez ustanowienie wizytatorów kontrolerów oraz wizytatorów wspomagających i nowy przydział zadań do realizacji bądź koordynacji. Obowiązek dokonywania analizy obciążeń zadaniami wizytatorów wynika również wprost z zapisów procedur wewnętrznych funkcjonujących w Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wlkp. Przykładem może być Procedura w sprawie trybu planowania, przygotowania, przeprowadzania i dokumentowania kontroli w trybie działań doraźnych w szkołach i placówkach*

¹⁰ Licea ogólnokształcące i technika.

¹¹ Wszystkich jednostek oświatowych.

¹² Wszystkich jednostek oświatowych.

¹³ Wszystkich jednostek oświatowych.

¹⁴ Według stanu na dzień 31.12.2021 r. i 31.12.2022 r.

¹⁵ Według stanu na dzień 31.12.2023 i 30.06.2024 r.

¹⁶ W tym dyrektor Wydziału Nadzoru Pedagogicznego i Dyrektor Delegatury Kuratorium w Zielonej Górze.

¹⁷ 1 004:24 wizytatorów (bez Dyrektorów) i 1 006: 23 wizytatorów (bez Dyrektorów).

¹⁸ Do stanu zatrudnienia nie wliczono Dyrektora Wydziału Nadzoru Pedagogicznego.

¹⁹ 98 szkół ponadpodstawowych/osiem.

nadzorowanych przez LKO oraz procedura w sprawie trybu planowania, przygotowania, przeprowadzania i dokumentowania kontroli spełniania wymagań określonych w art. 14 ust. 3 ustawy – Prawo oświatowe w niepublicznych szkołach, które wskazują na obowiązek bieżącego monitorowania i równomiernego obciążenia wizytatorów zadaniami.

Dodał także, że: W ramach rozliczeń kosztów administracyjno-osobowych Kuratorium, w zestawieniu zbiorczym celów i mierników zadań budżetowych na dany rok, ustala się klucz podziałowy, tj. ilość etatów realizowanych w każdym działaniu. W ten sposób dyrektor wydziału analizuje obciążenie zadaniami każdego z wizytatorów w poszczególnych działaniach w ujęciu procentowym. (...) Analiza dotycząca stopnia obciążenia poszczególnych wizytatorów prowadzona jest również na podstawie sprawozdania z realizacji planu pracy Wydziału.

(akta kontroli str. 246-247, 260, 183-203)

Analiza dokumentacji ośmiu wizytatorów Kuratorium, nadzorujących szkoły ponadpodstawowe wykazała, że w każdym przypadku, na dzień podjęcia pracy jako wizytator, każdy z nich spełniał wymagania kwalifikacyjne określone w § 29 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego²⁰ (dalej: *rozporządzenie w sprawie nadzoru pedagogicznego*).

(akta kontroli str. 85)

1.2. W planach nadzoru pedagogicznego Kuratorium na lata szkolne 2021/2022–2023/2024 ujęto łącznie 15 tematyk kontroli planowych, z czego:

- w roku szkolnym 2021/2022 – pięć tematyk kontroli w szkołach i placówkach (łącznie 45 kontroli, w tym dwie w szkołach ponadpodstawowych),
- w roku szkolnym 2022/2023 – siedem tematyk kontroli w szkołach i placówkach (łącznie 102 kontrole, w tym 38 kontroli w szkołach ponadpodstawowych),
- w roku szkolnym 2023/2024 – trzy tematyki kontroli w szkołach i placówkach (łącznie 145 kontroli, w tym dziewięć kontroli w szkołach ponadpodstawowych).

Ww. kontrolami planowano objąć w szczególności przedszkola i punkty przedszkolne, publiczne i niepubliczne przedszkola integracyjne, publiczne szkoły podstawowe, specjalne szkoły podstawowe, szkoły specjalne przysposabiające do pracy, publiczne i niepubliczne szkoły ponadpodstawowe oraz publiczne szkoły policealne, niepubliczne bursy, publiczne placówki kształcenia ustawicznego.

Jakość nauczania i/lub efekty kształcenia w publicznych szkołach ponadpodstawowych nie zostały objęte tematyką kontroli planowych.

Prawidłowość organizacji i realizacji zajęć pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach ponadpodstawowych stanowiła przedmiot kontroli pn. „Zgodność z przepisami prawa zwiększenia dostępności i jakości wsparcia udzielanego uczniom przez nauczycieli specjalistów, w tym pedagogów specjalnych” i „Zgodność z przepisami prawa przyjmowania do szkół i wspomagania nauki osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi podlegającymi obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw” (kontrole przeprowadzone w roku szkolnym 2022/2023) oraz „Zgodność z przepisami prawa zwiększenia dostępności i jakości wsparcia udzielanego uczniom przez

²⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 15.

nauczycieli specjalistów, w tym pedagogów specjalnych" (kontrola przeprowadzona w roku szkolnym 2023/2024).

(akta kontroli str. 262-275, 646-651)

Analiza planów nadzoru pedagogicznego oraz innych dokumentów planistycznych (np. planów pracy Wydziału Nadzoru Pedagogicznego na poszczególne lata szkolne, *Plan działań LKO*) wykazała, że zostały w nich ujęte następujące działania odnoszące się do podstawowych kierunków polityki oświatowej państwa:

a) w roku szkolnym 2021/2022:

- w ramach działań wspomagających:

- narady przed rozpoczęciem roku szkolnego (w dniach 24-27 sierpnia 2021 r.), których tematem były wyniki i wnioski ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego nad szkołami i placówkami przez LKO w poprzednim roku szkolnym, rola i znaczenie wewnętrznego nadzoru pedagogicznego, organizacja nadzoru pedagogicznego, kierunki polityki oświatowej państwa, planowe działania w zakresie nadzoru pedagogicznego;
- konferencje – w szczególności: *"Powrót do szkoły – wsparcie uczniów i profilaktyka szkolna. Podsumowanie badań własnych LKO"*, *"Rządowy Program wsparcia psychologiczno-pedagogicznego dla uczniów i nauczycieli – spotkanie online z dyrektorami szkół, biorącymi udział w badaniu."*, *"Wsparcie szkół w działaniach wychowawczych w obliczu kryzysowych wydarzeń na świecie i w Polsce"*, *"Szkoła przyjazna uczniom z dysleksją"*, *"Diagnoza wpływu kształcenia na odległość na proces dydaktyczny, wychowawczy i opiekuńczy w szkołach województwa lubuskiego – badanie fokusowe"*;

- w ramach kontroli planowych dotyczących²¹:

- organizacji wczesnego wspomagania rozwoju dziecka (przedszkola i inne formy wychowania przedszkolnego – 18 kontroli);
- organizacji kształcenia i wsparcia dla uczniów objętych kształceniem specjalnym w szkołach specjalnych (szkoły specjalne – 7 kontroli);
- zgodności z przepisami prawa organizacji kształcenia zawodowego w branży opieki zdrowotnej (niepubliczne szkoły policealne prowadzące kształcenie w zawodach z branży opieki zdrowotnej – 15 kontroli);
- zgodności z przepisami prawa kształcenia na kwalifikacyjnych kursach zawodowych i kursach umiejętności zawodowych (szkoły i placówki publiczne, prowadzące kształcenie na kwalifikacyjnych kursach zawodowych i kursach umiejętności zawodowych – 5 kontroli).

b) w roku szkolnym 2022/2023:

- w ramach działań wspomagających:

- narady przed rozpoczęciem roku szkolnego (w dniach: 24-29 sierpnia 2022 r.), których tematem były m.in.: wyniki sprawowanego nadzoru pedagogicznego nad szkołami i placówkami przez LKO w poprzednim roku szkolnym, realizacja programów nauczania w kontekście osiągnięcia celów kształcenia określonych w podstawie programowej i wniosków z wyników egzaminów zewnętrznych, współpraca z ośrodkami doskonalenia nauczycieli, organizacja nadzoru pedagogicznego w roku

²¹ Żadna z kontroli planowych nie dotyczyła szkół ponadpodstawowych.

szkolnym 2022/2023, kierunki polityki oświatowej państwa, planowe działania w zakresie nadzoru pedagogicznego, przedstawienie oferty lubuskich placówek doskonalenia nauczycieli na rok szkolny dotyczące doskonalenia nauczycieli oraz wspomagania szkół i placówek;

- narada dla dyrektorów szkół ponadpodstawowych województwa lubuskiego w Lubuskim Urzędzie Wojewódzkim – spotkanie z Ministrem dotyczące wyników sprawowanego nadzoru pedagogicznego nad szkołami i placówkami przez LKO (działania LKO w ramach poprawy efektów kształcenia w latach 2019-2023, wnioski i rekomendacje dot. nadzoru pedagogicznego oraz dalszych działań ukierunkowanych na poprawę efektów kształcenia);
- konferencje dla dyrektorów szkół i placówek, w szczególności: *„Czy na pewno robimy wystarczająco dużo, aby zapobiegać przemocy rówieśniczej?”* (celem konferencji było podniesienie świadomości i kompetencji dyrektorów szkół w zakresie przeciwdziałania agresji i przemocy rówieśniczej), *„Powrót do szkoły – wsparcie uczniów i profilaktyka szkolna”*, *„Edukacja włączająca- edukacja dla wszystkich. Nowe standardy zatrudniania specjalistów oraz inne zmiany w obowiązujących przepisach prawa oświatowego”*, *„Organizacja systemu wsparcia uczniów z doświadczeniem migracyjnym.”*, *„Ochrona i wzmacnianie zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży”*, *Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 – merytorycznym drogowskazem dla edukacji”*, *„Lubuskie Inspiracje Projektowe Inspirujemy siebie i innych w ramach realizacji programu Erasmus+”* *„Synergiczność działań w międzynarodowych projektach edukacyjnych programu eTwinning i Erasmus+”*;

- w ramach kontroli planowych dotyczących:

- zgodności z przepisami prawa realizacji zajęć wychowania do życia w rodzinie (szkoły ponadpodstawowe – 24 kontrole);
- zgodności z przepisami prawa organizacji i realizacji turnusów dokształcania teoretycznego młodocianych pracowników (centra kształcenia zawodowego realizujące turnusy dokształcania teoretycznego młodocianych pracowników – 3 kontrole);
- zgodności z przepisami prawa przyjmowania do szkół i wspomagania nauki osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi podlegającymi obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw (publiczne szkoły podstawowe i ponadpodstawowe – 26 kontroli);
- zgodności z przepisami prawa zwiększenia dostępności i jakości wsparcia udzielanego dzieciom przez nauczycieli specjalistów, w tym pedagogów specjalnych (przedszkola – 16 kontroli);
- zgodności z przepisami prawa zwiększenia dostępności i jakości wsparcia udzielanego uczniom przez nauczycieli specjalistów, w tym pedagogów specjalnych (szkoły podstawowe, licea ogólnokształcące, technika, branżowe szkoły I stopnia – ogólnodostępne i integracyjne – 30 kontroli).

c) w roku szkolnym 2023/2024:

- w ramach działań wspomagających:

- narady przed rozpoczęciem roku szkolnego (w dniach: 25-30 sierpnia 2023 r.) w zakresie wyników i wniosków ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego nad szkołami i placówkami przez LKO, kierunków polityki oświatowej państwa na nowy rok szkolny, warsztatów dla dyrektorów szkół - realizacja zadań w ramach 1 i 2 kierunku polityki oświatowej państwa;
- narady wizytatorów szkół i placówek województwa lubuskiego dotyczące przygotowania uczniów do egzaminu zewnętrznego w kontekście odpowiedzialności dyrektora szkoły, zmian w przepisach prawa, w tym skutków zmiany ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym – konieczność ustanowienia standardów ochrony małoletnich, przepisów i praktyki szkolnej, zasad korzystania z urządzeń elektronicznych w szkole, pomocy psychologiczno-pedagogicznej w kontekście wrastającej liczby prób samobójczych wśród dzieci i młodzieży;
- warsztaty dla dyrektorów szkół pn. *„Sztuczna inteligencja w edukacji. Rewolucja w procesie uczenia się i nauczania. Warsztaty dla dyrektorów szkół - Cyfrowe przestrzenie edukacji”*;
- konferencje dla dyrektorów szkół, nauczycieli i uczniów pn. m.in. *„Rola i zadania dyrektora szkoły i placówki w budowaniu klimatu ukierunkowanego na wsparcie każdego dziecka, ucznia”*, *„Znaki pamięci o Sybirakach”*, *„Ruch Młodzieży Niezależnej po 40 latach”*, *„Uzależnienia dzieci i młodzieży”*, *„Okrągły stół o prawach dziecka i prawach ucznia.”*, *„Lubuskie Inspiracje Projektowe INSPIRACJA – MOTYWACJA”*, *„Wybory 4 VI 1989 r. - demokracja po gorzowsku”*, *„Jak skutecznie uczyć języka polskiego?”*;
- konferencja pn. *„Program działań LKO w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego w obszarze doskonalenia zawodowego nauczycieli, ukierunkowanych na podnoszenie efektów kształcenia w szkołach województwa lubuskiego - rok szkolny 2023/2024”*.

Żadna z tematów kontroli planowych, wynikająca z pism Ministerstwa Edukacji Narodowej (dalej: *Ministerstwa*), nie odnosiła się do podstawowych kierunków polityki oświatowej państwa.

(akta kontroli str. 262-275, 588-618, 652-663, 670-762)

W każdym z planów nadzoru na lata szkolne 2021/2022 do 2023/2024 uwzględniono po jednym wniosku wynikającym z nadzoru pedagogicznego realizowanego przez LKO w roku poprzednim²².

W wyniku analizy wniosków wynikających z nadzoru pedagogicznego realizowanego przez LKO, ujmowanych w sprawozdaniach za lata 2020/2021-2022/2023 oraz w dokumentach planistycznych Kuratorium stwierdzono, że większość wniosków znalazła odzwierciedlenie przede wszystkim w ramach planowanych działań wspomagających oraz w jednostkowych tematykach kontroli planowych realizowanych przez Kuratorium w poszczególnych latach szkolnych.

(akta kontroli str. 664-668)

²² Łącznie z 35 wniosków sformułowanych po nadzorze pedagogicznym sprawowanym w latach 2020/2021-2022/2023.

Wnioski z prowadzonego nadzoru pedagogicznego były przede wszystkim przedmiotem zaplanowanych i przeprowadzonych narad z dyrektorami szkół przed rozpoczęciem kolejnych lat szkolnych, na których były one przedstawiane i omawiane. Były one również uwzględniane w organizowanych konferencjach dotyczących nadzoru pedagogicznego dyrektora szkoły dla szkół ponadpodstawowych i placówek oświatowych, wsparcia uczniów i profilaktyki szkolnej w sytuacji powrotu do szkoły do pandemii COVID-19, wdrażaniu nowej podstawy programowej w szkołach ponadpodstawowych ze szczególnym uwzględnieniem edukacji przyrodniczej i matematycznej, rozwijania samodzielności, innowacyjności i kreatywności uczniów, wdrażania zmian w kształceniu zawodowym, zapewnienia wysokiej jakości kształcenia oraz wsparcia psychologiczno-pedagogicznego wszystkim uczniom, których celem było wsparcie dyrektorów w rozwijaniu umiejętności zarządczych, pedagogicznych i interpersonalnych oraz roli i zadań dyrektora szkoły i placówki w budowaniu klimatu ukierunkowanego na wsparcie każdego ucznia.

Ponadto w celu promowania nowoczesnych metod nauczania, LKO zaplanował i zorganizował warsztaty dla dyrektorów szkół i placówek pn. *„Sztuczna inteligencja w edukacji. Rewolucja w procesie uczenia się i nauczania. Cyfrowe przestrzenie edukacji”*.

Celem realizacji wniosku w zakresie wspierania szkół we wdrażaniu działań na rzecz rozwijania kompetencji kluczowych zaplanowano i przeprowadzono (w okresie 15–30 listopada 2022 r.) obserwacje prowadzenia zajęć edukacyjnych, podczas których kształtowane były u uczniów następujące kompetencje kluczowe dotyczące m.in. rozumienia i tworzenia informacji, wielojęzyczności, kompetencji matematycznych oraz kompetencji w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii, cyfrowych itp.

Omawianie wniosków było również przedmiotem spotkań LKO z organami prowadzącymi szkoły, które osiągały niski wynik na egzaminie zewnętrznym, a także spotkań z przedstawicielami ośrodków doskonalenia nauczycieli w celu wsparcia szkół.

(akta kontroli str. 588-618, 652-663)

Ww. wnioski zostały uwzględnione również w niżej wymienionych tematykach kontroli planowych:

- organizacja kształcenia i wsparcia dla uczniów objętych kształceniem specjalnym w szkołach specjalnych (kontrole w siedmiu szkołach specjalnych podstawowych i ponadpodstawowych, w tym zorganizowane w placówkach wskazanych w art. 2 pkt 7 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe²³) – w roku szkolnym 2021/2022,
- zgodność z przepisami prawa organizacji i realizacji turnusów doksztalcenia teoretycznego młodocianych pracowników (kontrole w trzech centrach kształcenia zawodowego realizujących turnusy doksztalcenia teoretycznego młodocianych pracowników) – w roku szkolnym 2022/2023,
- zgodność z przepisami prawa zwiększenia dostępności i jakości wsparcia udzielanego uczniom przez nauczycieli specjalistów, w tym pedagogów specjalnych (kontrole w 13 szkołach ponadpodstawowych, w których nie były spełnione wymogi dotyczące zatrudnienia nauczycieli specjalistów, określone przepisami prawa).

(akta kontroli str. 664-668)

²³ Dz.U. z 2024 r. poz. 737, ze zm.

Jak wynika z wyjaśnień Dyrektora Wydziału odnośnie uwzględnienia w planach nadzoru pedagogicznego wniosków wynikających ze sprawozdań z poprzednich lat szkolnych zakładano, że wytyczne Ministerstwa do planów nadzoru zawierały/uwzględniały takie wnioski, które wynikały z przesyłanych Ministerstwu sprawozdań z nadzoru pedagogicznego.

Analiza porównawcza obszarów kontroli planowych z ich zakresem wynikającym z art. 55 ust. 1 pkt 1 i 2 Prawo oświatowe została opisana w punkcie 2.4 *wystąpienia pokontrolnego*.

W kontrolowanym okresie, jednostki do kontroli planowych typowano biorąc pod uwagę w pierwszej kolejności kryterium wynikające z wytycznych Ministerstwa, tj. odsetek danych jednostek oświatowych, które powinny być objęte kontrolą. Następnie wybierano te jednostki, które w ostatnich pięciu latach nie zostały objęte kontrolą planową. Kierowano się także wynikami kontroli doraźnych, w efekcie których stwierdzono nieprawidłowości, a które dotyczyły obszarów objętych kontrolą planową.

(akta kontroli str. 239-243)

1.3. Na rok szkolny 2023/2024 Kurator sporządził plan nadzoru pedagogicznego z uwzględnieniem elementów wymaganych § 20 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego, tj. liczby i tematyki kontroli planowanych w poszczególnych typach szkół i rodzajach placówek (ponadto w ww. planie zamieszczono dodatkowo terminy przeprowadzenia kontroli w ramach poszczególnych tematyk).

Plan został podany do publicznej wiadomości przez zamieszczenie na stronie internetowej Kuratorium w terminie wynikającym z § 20 ust. 3 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego, tj. do końca sierpnia 2023 r.²⁴

(akta kontroli str. 262-267, 276-315)

Plan był dwukrotnie aktualizowany – 6 marca i 10 maja 2024 r. W każdym przypadku następowało to niezwłocznie. Podstawą zmiany planów było:

- pismo Ministra²⁵, którym zmieniono wskaźnik procentowy dwóch kontroli i terminów ich realizacji (zmiana z 6 marca 2024 r.);
- aktualizacja danych w systemie informacji oświatowej w zakresie liczby szkół podlegających kontroli w przedmiocie prawidłowości wykorzystania podręczników i książek pomocniczych do kształcenia uczniów w zakresie niezbędnym do podtrzymania poczucia tożsamości narodowej, etnicznej, językowej.

(akta kontroli str. 88, 264-266, 313)

1.4 W Kuratorium działania związane ze wspomaganiami szkół i nauczycieli zaplanowano w:

- planach pracy Wydziału za lata szkolne objęte kontrolą, w których m.in. wśród działań wspomagających przewidziano m.in. dokonywanie analiz ilościowych i jakościowych wyników kontroli przewidzianych w planie nadzoru pedagogicznego; organizowanie konferencji, narad i spotkań dla dyrektorów szkół i placówek oświatowych, przekazywania szkołom/placówkom/nauczycielom informacji o istotnych zagadnieniach dotyczących systemu oświaty i zmianach w przepisach prawa dotyczących funkcjonowania szkół

²⁴ <https://ko-gorzow.edu.pl/category/nadzor-pedagogiczny/plan-nadzoru-kuratora-owiaty/>

²⁵ Z dnia 27 lutego 2024 r., nr DKOPP-WNP.4092.112.2023.BS.

i placówek; działania w obszarze doskonalenia zawodowego nauczycieli ukierunkowanych na podnoszenie efektów kształcenia w szkołach i placówkach; wspieranie szkół i placówek kształcenia zawodowego w ramach realizacji zadań Zespołu ds. kształcenia zawodowego przy LKO²⁶;

- opracowanym w Kuratorium *Planie działań LKO* w zakresie sprawowanego nadzoru pedagogicznego, w celu poprawy efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, ze szczególnym uwzględnieniem efektów kształcenia w szkołach ponadpodstawowych województwa lubuskiego w okresie postpandemicznym (dalej jako: *Plan działań LKO*)²⁷.

Obok celu głównego określono w nim cele szczegółowe, w tym m.in.:

- zdiagnozowanie przyczyn problemów w zakresie działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, ze szczególnym uwzględnieniem efektów kształcenia, z uwzględnieniem sposobu prowadzenia nadzoru pedagogicznego przez dyrektora szkoły;
- mobilizowanie dyrektorów szkół do podnoszenia jakości pracy szkoły w tym efektów kształcenia mierzonych wynikami diagnoz przeprowadzonych w szkołach oraz egzaminów zewnętrznych;
- zachęcanie dyrektorów szkół do realizacji i udziału w programach poprawy jakości kształcenia, a także dotyczących pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zarówno własnych jak i rekomendowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej (dalej: *Ministerstwo*);
- aktywizowanie środowiska oświatowego, w szczególności publicznych niepublicznych placówek doskonalenia nauczycieli województwa lubuskiego oraz organów prowadzących szkoły ponadpodstawowe do podejmowania działań na rzecz wspomagania szkół w planowaniu i realizacji ich zadań dydaktyczno-wychowawczych i opiekuńczych, ukierunkowanych głównie na podnoszenie efektów kształcenia.

(akta kontroli str. 588-618, 670-762)

W planie wskazano osiem podstawowych grup działań, których realizacja miała przyczynić się do osiągnięcia zaplanowanych celów. Były to: narady i konferencje z dyrektorami szkół; spotkania LKO z dyrektorami szkół i przedstawicielami organów prowadzących oraz dyrektorami jednostek pracujących na rzecz oświaty; analiza informacji i materiałów przekazanych przez dyrektorów szkół na prośbę LKO; współpraca z Okręgową Komisją Egzaminacyjną w Poznaniu (dalej: *OKE*) i placówkami doskonalenia nauczycieli; informacje i komunikaty przekazywane dyrektorom szkół oraz inne działania.

(akta kontroli str. 588-618)

W ramach wspomagania szkół i nauczycieli, Kurator podejmował działania polegające m.in. na:

- pomocy udzielanej szkołom ponadpodstawowym/nauczycielom w wykonywaniu przez nich zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, w tym m.in.:
 - wizytatorom wykonującym zadania w ramach nadzoru pedagogicznego przydzielono jednostki oświatowe w określonych rejonach oraz

²⁶ Plan Pracy Wydziału za 2023/2024.

²⁷ Plan z czerwca 2021 r.

w podziale na typy szkół i placówek (m.in. nadzór nad szkołami ponadpodstawowymi)²⁸;

- powołaniu: wizytatora – koordynatora do spraw kształcenia zawodowego, który brał udział w spotkaniach poświęconych tematyce wdrażania Zintegrowanej Strategii Umiejętności²⁹; Zespołu ds. kształcenia zawodowego, do którego zadań należało m.in.: wspieranie szkół i placówek kształcenia zawodowego w zakresie wynikającym z kierunków realizacji polityki oświatowej państwa, działanie na rzecz doradztwa zawodowego w szkołach, rozpoznawanie i analiza potrzeb w zakresie wspomagania szkół i placówek w obszarze kształcenia zawodowego w ramach doskonalenia zawodowego, upowszechnianie materiałów informacyjnych i edukacyjnych z zakresu kształcenia zawodowego;
- konsultowaniu i opiniowaniu arkuszy organizacyjnych;

- inspirowaniu do poprawy istniejących lub wdrożenia nowych rozwiązań w procesie kształcenia, przy zastosowaniu innowacyjnych działań programowych, organizacyjnych lub metodycznych, których celem było rozwijanie kompetencji uczniów szkół ponadpodstawowych poprzez m.in.:

- organizowanie: narad i konferencji dla dyrektorów szkół ponadpodstawowych, których tematami były m.in. działania LKO w ramach poprawy efektów kształcenia, wyniki egzaminów zewnętrznych, wnioski i rekomendacje dotyczące nadzoru pedagogicznego; spotkań z przedstawicielami organów prowadzących oraz dyrektorami jednostek pracujących na rzecz oświaty, na których m.in. omawiano poprawę efektów kształcenia (wyników egzaminów zewnętrznych), rekrutację do szkół ponadpodstawowych, organizację tzw. egzaminów próbnych, współpracę szkół z placówkami doskonalenia nauczycieli oraz poprawa warunków prowadzenia działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej;
- przekazywanie nauczycielom informacji dotyczących programów/projektów: w tym m.in.: *Aktywny powrót do szkoły – WF z AWF*³⁰; *Lubuski e-nauczyciel*³¹;
- uruchomienie na stronie internetowej Kuratorium w celu wsparcia psychologiczno-pedagogicznego Internetowej Platformy Specjalistyczno-Doradczej, na której zamieszczono materiały adresowane do: uczniów, rodziców/prawnych opiekunów, nauczycieli i wychowawców, pedagogów, dyrektorów szkół i placówek oraz koordynatorów wsparcia;
- przeprowadzenie badań służących planowaniu działań wspomagających obejmujących m.in. szkoły ponadpodstawowe, w tym badanie którego celem było określenie i ocena działań szkół i placówek województwa lubuskiego, podejmowanych w zakresie wsparcia udzielanego uczniom

²⁸ Na podstawie zarządzenia nr 363/2020 LKO z dnia 29 września 2020 r. w sprawie ustalenia wykazu przedszkoli, szkół i placówek oświatowych, w których poszczególni wizytatorzy wykonują czynności.

²⁹ Obejmuje cały system edukacji i szkoleń, w tym edukację ogólną, edukację zawodową, szkolnictwo wyższe, edukację pozaformalną i uczenie się nieformalne.

³⁰ Inicjatywa jest realizowana we współpracy Ministerstwa oraz Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie. Projekt jest poświęcony szeroko rozumianej profilaktyce prozdrowotnej. Celem udziału nauczycieli w programie jest podnoszenie jakości edukacji fizycznej poprzez zwiększenie aktywności ruchowej dzieci i młodzieży oraz systematyczne monitorowanie i poprawę ich kondycji fizycznej.

³¹ Projekt realizowany przez Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Zielonej Górze. Głównym celem projektu *Lubuski e-nauczyciel* było wsparcie 156 nauczycieli różnych typów szkół województwa lubuskiego w prowadzeniu kształcenia na odległość.

po powrocie do nauki stacjonarnej, w odniesieniu do zdiagnozowanych potrzeb³² oraz w ramach projektu „Przywództwo – opracowanie modeli kształcenia i wspierania kadry kierowniczej systemu oświaty”, w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych³³;

- uruchomienie programu „Mediacje są OK!”, którego celem była poprawa atmosfery w szkołach, w szczególności w zakresie rozwijania kompetencji społecznych uczniów i nauczycieli;
- realizowaniu zawartych umów/porozumień, w tym m.in.:
 - ✓ umów o współpracy³⁴ zawarte pomiędzy Fundacją Rozwoju Systemu Edukacji a LKO, dotyczące określenia zasad współpracy w zakresie rozpowszechniania wiedzy na temat programu Erasmus+ oraz innych programów³⁵;
 - ✓ porozumień zawartych z instytucjami kultury/edukacji, w ramach których Kurator np. udziela patronatów na przedsięwzięcia o charakterze edukacyjnym realizowane przez Teatr i Filharmonie, promuje oferty edukacyjne instytucji kultury/edukacji poprzez przysyłanie ich do dyrektorów szkół i placówek drogą e-mailową, platformą LKO do komunikacji tzw. PILKO, a także poprzez zamieszczanie komunikatów na stronie internetowej Kuratorium oraz w mediach społecznościowych.

(akta kontroli str. 89-95, 247-253, 260, 763-765)

Kurator, odnosząc się do sporządzania w Kuratorium diagnozy potrzeb jednostek oświatowych, wyjaśnił że jest ona *sporządzana głównie w samych szkołach, ale również we współpracy z placówkami doskonalenia nauczycieli i przy wsparciu LKO, głównie poprzez kontakt z wizytatorem – opiekunem, w ramach wspomagania oraz poprzez organizację konferencji i narad we współpracy z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Zielonej Górze oraz Wojewódzkim Ośrodkiem Metodycznym w Gorzowie Wielkopolskim. W Kuratorium diagnozę potrzeb jednostek oświatowych, w tym szkół ponadpodstawowych, wykorzystywaną w planowaniu działań wspomagających stanowią przede wszystkim wnioski ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego, które są również przedstawiane podczas narad z dyrektorami szkół i placówek.*

(akta kontroli str. 253-254, 260)

1.5 W okresie objętym kontrolą do Kuratorium wpłynęły cztery skargi i jeden wniosek, które dotyczyły sprawowanego przez LKO nadzoru pedagogicznego nad szkołami ponadpodstawowymi. Dotyczyły one m.in. łamania praw ucznia, nieprzestrzegania zasad oceniania; uniemożliwienia poprawy oceny z jednego z przedmiotów; skreślenia ucznia z listy uczniów.

(akta kontroli str. 204-205)

³² Badanie zostało przeprowadzone przy użyciu własnych narzędzi badawczych tj. ankiet, skierowanych do szkół i placówek. W ankiecie znalazły się takie pytania jak m.in. „czy po powrocie do nauki stacjonarnej w szkole rozpoznano problemy dydaktyczne?”. Wyniki badania pokazały, że m.in. w większości badanych szkół rozpoznano problemy dydaktyczne. Wśród rozpoznanych problemów edukacyjnych dyrektorzy szkół wskazywali w zdecydowanej większości na zaległości w nauce i brak opanowania wiadomości z podstawy programowej (208 odpowiedzi).

³³ Celem badania było inspirowanie i intensyfikowanie w szkole lub placówce procesów służących poprawie i doskonaleniu ich pracy, ukierunkowane na rozwój uczniów i wychowanków.

³⁴ Z dnia 1 października 2021 r. oraz 4 października 2023 r.

³⁵ Kuratorium pełni funkcję Regionalnego Punktu Informacyjnego programu Erasmus+ i innych programów prowadzonych przez FRSE w województwie lubuskim.

Ich analiza wykazała m.in., że:

- w jednym przypadku, wobec braku imienia i nazwiska wnoszącego skargę, a także jego adresu, na podstawie § 8 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji przyjmowania i rozpatrywania skarg i wniosków³⁶, skarga nie została rozpoznana;
- w pozostałych czterech przypadkach, sprawy zostały załatwione w terminie, a o sposobie ich załatwienia poinformowani zostali wnoszący skargę/wniosek³⁷;
- w dwóch przypadkach (postępowanie skargowe) przed załatwieniem sprawy przeprowadzono w szkołach kontrole doraźne. W jednej z nich stwierdzono nieprawidłowości w zakresie stosowania w nauczaniu: niezatwierdzonych programów nauczania, podręczników oraz nieuregulowania w statucie szkoły zasad wpisywania ocen z poprawionych kartkówek i sprawdzianów

(akta kontroli str. 204-205)

Informacje z przeprowadzonych kontroli wykorzystano rekomendując m.in. w analizie ilościowo-jakościowej, sprawozdaniu ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego za rok szkolny 2023/24 aby w szkołach: *przestrzegano przepisów prawa, zwrócono uwagę na zapisy statutu szczególnie w zakresie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów.*

(akta kontroli str. 155, 169, 788, 799-800)

1.6 W okresie objętym kontrolą w Kuratorium przeprowadzono cztery kontrole odnoszące się do sprawowanego nadzoru pedagogicznego nad szkołami, w tym:

- dwie przez Najwyższą Izbę Kontroli, dotyczące: działalności publicznych placówek doskonalenia nauczycieli w województwie lubuskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim (w listopadzie 2022 r.³⁸); organizacji i funkcjonowania nadzoru pedagogicznego w województwie lubuskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim (wrzesień 2023 r.³⁹);

- kontrole przeprowadzone przez Lubuski Urząd Wojewódzki w Gorzowie Wlkp. (jedna) i Ministerstwo - jedna dotyczące m.in.

- oceny dyrektorów szkół i placówek, wspomaganie dyrektorów szkół i placówek, prawidłowość sporządzania upoważnień do przeprowadzania czynności kontrolnych (LUW - marzec 2024 r.);
- prawidłowości realizacji przez LKO nadzoru pedagogicznego w zakresie zapewniania bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę lub placówkę oraz zadań związanych z awansem zawodowym nauczycieli (Ministerstwo - maj 2024 r.)⁴⁰.

(akta kontroli str. 206-207)

³⁶ Dz. U. Nr 5, poz. 46.

³⁷ Zawiadomienia o sposobie załatwienia skargi zawierały: oznaczenie organu, od którego pochodzi, wskazanie, w jaki sposób skarga została załatwiona, oraz podpis z podaniem imienia, nazwiska i stanowiska służbowego osoby upoważnionej do załatwienia skargi.

³⁸ Wszczęcie kontroli.

³⁹ Wszczęcie kontroli.

⁴⁰ Na dzień zakończenia kontroli NIK LKO nie otrzymał żadnych zaleceń pokontrolnych.

Nieprawidłowości stwierdzono w jednej kontroli (kontrola NIK). Polegała ona na braku niezwłocznego dostosowania planu nadzoru pedagogicznego do zmian w podstawowych kierunkach polityki oświatowej państwa. W tej kwestii NIK sformułowała stosowny wniosek pokontrolny.

(akta kontroli str. 206)

W odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne NIK, LKO⁴¹ zobowiązał się do niezwłocznego dostosowywania planu nadzoru pedagogicznego do zmian w podstawowych kierunkach realizacji polityki oświatowej państwa oraz wytycznych i poleceń wprowadzanych przez ministra właściwego do spraw oświaty w trakcie roku szkolnego oraz niezwłocznego publikowania wprowadzonych zmian.

(akta kontroli str. 208)

Wyniki kontroli realizacji wniosku pokontrolnego opisano w *punkcie 1.3 wystąpienia pokontrolnego*.

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Kurator podejmował działania organizacyjne w celu zapewnienia warunków do wykonywania nadzoru pedagogicznego. Pracownicy Kuratorium odpowiadający za realizację zadań z tego zakresu posiadali odpowiednie kwalifikacje, a stopień obciążenia ich pracą był przez Kuratora bieżąco analizowany. Plany nadzoru pedagogicznego zawierały wymagane przepisami prawa elementy oraz odpowiadały wytycznym Ministra w zakresie liczby i tematów kontroli planowych. Kurator zaplanował w celu poprawy efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej działania wspomagające m.in. poprzez sporządzenie Planu działań LKO. Działania Kuratora związane z prowadzeniem czynności kontrolnych (planowych i doraźnych) oraz rozpatrywaniem skarg były zgodne z przepisami prawa, rzetelne oraz terminowe.

OBSZAR

Opis stanu
faktycznego

2. Funkcjonowanie nadzoru pedagogicznego

2.1. Wyniki i wnioski z nadzoru pedagogicznego

Za rok szkolny 2023/2024 Kurator opracował i terminowo przedstawił Ministrowi tj. do 15 października danego roku szkolnego⁴², wyniki i wnioski z nadzoru pedagogicznego sprawowanego w poprzednim roku szkolnym, zgodnie z § 21 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego.

W roku szkolnym 2023/2024, na podstawie arkuszy zatwierdzonych przez Ministra⁴³, zrealizowano 145 kontroli planowych (z tego dziewięć kontroli w szkołach ponadpodstawowych), co stanowiło 100 % planu nadzoru pedagogicznego, w trzech tematykach. Jedną z tematyk dotyczyła szkół ponadpodstawowych: *zgodność z przepisami prawa zwiększenia dostępności i jakości wsparcia udzielanego uczniom przez nauczycieli specjalistów, w tym pedagogów specjalnych*. Pozostałe dwie tematyki kontroli przeprowadzono w innych, niż szkoły ponadpodstawowe, jednostkach oświatowych⁴⁴.

⁴¹ Pismo z 14 listopada 2023 r., nr KO.II.021.52.2023.KW.

⁴² Sprawozdanie z nadzoru pedagogicznego zostało przekazane 14 października 2024 r.

⁴³ Od 16 kwietnia 2024 r. – na podstawie arkuszy zatwierdzonych przez Ministra.

⁴⁴ Obejmowały one: zgodność z przepisami prawa zwiększenia dostępności i jakości wsparcia udzielanego dzieciom przez nauczycieli specjalistów, w tym pedagogów specjalnych (przedszkola); prawidłowość wykorzystania podręczników i książek pomocniczych do kształcenia dzieci i uczniów

Wśród wniosków z kontroli planowych przeprowadzonych w roku szkolnym 2023/2024 odnoszących się do szkół ponadpodstawowych znalazły się wnioski dotyczące:

- trudności dyrektorów szkół i przedszkoli z zatrudnieniem psychologów, i w związku z tym ich wsparcie w poszukiwaniu specjalistów, poprzez wskazanie możliwości ich pozyskiwania, np.: poprzez zamieszczanie ogłoszeń w Kuratorium oraz urzędach pracy;
- zwracania uwagi na konieczność przestrzegania prawa oświatowego w zakresie standardów zatrudnienia specjalistów w szkołach i przedszkolach, w szczególności podczas opiniowania arkuszy organizacji szkół i przedszkoli;
- trudności dyrektorów związanych z organizacją pracy szkoły w zakresie sprawowania nadzoru pedagogicznego (wskazano organizację szkoleń i warsztatów dla dyrektorów szkół z zakresu planowania, realizacji oraz ewaluacji nadzoru pedagogicznego);
- potrzeby zintensyfikowania wsparcia dla nauczycieli i dyrektorów w zakresie rozwoju i doskonalenia zawodowego poprzez zwiększenie liczby dostępnych szkoleń, warsztatów, kursów oraz możliwości wymiany doświadczeń, które wspierają rozwój kompetencji dydaktycznych, metodycznych i organizacyjnych.

W roku szkolnym 2023/2024 w ramach nadzoru pedagogicznego przeprowadzono 191 kontroli w trybie działań doraźnych, z tego 25 kontroli w publicznych szkołach ponadpodstawowych. Zakres kontroli opisano w punkcie 2.4 *wystąpienia pokontrolnego*.

W roku szkolnym 2022/23⁴⁵ w następstwie przeprowadzenia kontroli planowych sformułowano następujące wnioski, dotyczące:

- nieprzeprowadzania spotkań informacyjnych o celach i treściach realizowanego programu nauczania, wykorzystywanych podręcznikach i materiałach edukacyjnych, dotyczących zajęć wychowanie do życia w rodzinie z rodzicami uczniów niepełnoletnich i z uczniami pełnoletnimi;
- mniejszej liczby etatów zatrudnionych nauczycieli pedagogów, pedagogów specjalnych, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych niż określają to przepisy prawa oświatowego (największe braki dotyczyły psychologów i pedagogów specjalnych);
- rzadkiej organizacji dla uczniów niebędących obywatelami polskimi oraz obywateli polskich, którzy pobierali naukę w systemach oświaty innych państw i podlegają obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, którzy pobierali naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw, dodatkowych zajęć wyrównawczych wynikających z art. 165 ust. 10 Prawa oświatowego;
- Szkoły nie zawsze organizują dodatkowe zajęcia lekcyjne z języka polskiego dla uczniów z Ukrainy (uchodźców) w wymiarze nie niższym niż 6 godzin lekcyjnych tygodniowo oraz dodatkowe zajęcia wyrównawcze w wymiarze nie niższym niż 2 godziny zajęć tygodniowo;
- nieprawidłowości w zatrudnianiu nauczycieli pedagogów, pedagogów specjalnych, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych;

w zakresie niezbędnym do podtrzymania poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej państw (przedszkola i szkoły ponadpodstawowe).

⁴⁵ W roku szkolnym 2021/2022, zgodnie z planem nadzoru pedagogicznego, nie przeprowadzano kontroli planowych w ponadpodstawowych.

- konieczności nadzoru nad prawidłowością organizacji zajęć wychowanie do życia w rodzinie.

(akta kontroli str. 316-543)

Wśród wniosków z kontroli doraźnych przeprowadzonych w latach szkolnych 2021/2022-2023/2024, odnoszących się do szkół ponadpodstawowych, znalazły się wnioski dotyczące w szczególności:

- przestrzegania zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów oraz przeprowadzania egzaminów, a także przestrzegania przepisów dotyczących obowiązku szkolnego oraz obowiązku nauki;
- zapewnienia uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki (m.in. ze względu na nieprzestrzeganie wewnątrzszkolnych przepisów w zakresie bezpieczeństwa uczniów podczas pobytu w szkole oraz w trakcie zajęć organizowanych przez szkołę; potrzeby organizacji szkoleń na temat odpowiedzialności nauczycieli za bezpieczeństwo uczniów w ramach doskonalenia zawodowego; podejmowanie niewystarczających działań w obszarze zapewnienia uczniom bezpieczeństwa psychicznego i fizycznego);
- przestrzegania praw ucznia (ze względu na brak pełnej wiedzy nauczycieli, uczniów, a także rodziców na temat praw dziecka i praw ucznia, co utrudniało ich skuteczne egzekwowanie – sytuacje konfliktowe często wynikały z nieświadomości o przysługujących uczniom prawach; doprecyzowanie w statutach szkół informacji o przysługujących prawach ucznia);
- stosowania przemocy słownej i/lub fizycznej (przy stwierdzonych przypadkach przemocy rówieśniczej, zarówno słownej jak i fizycznej, nie były odpowiednio diagnozowane i rozwiązywane);
- organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej (ze względu na niewystarczający stopień rozpoznania przez szkoły potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów, możliwości psychofizyczne oraz czynniki środowiskowe wpływające na ich funkcjonowanie, nieadekwatność podejmowanych działań w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej do rozpoznanych potrzeb oraz brak oceny efektywności udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej; wzmocnienie nadzoru nad przestrzeganiem przez nauczycieli zaleceń zawartych w opiniach i orzeczeniach poradni psychologiczno-pedagogicznych);
- zwracania większej uwagi, w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego przez dyrektorów, na wykorzystanie wiedzy i umiejętności nabytych przez nauczycieli w trakcie różnych form doskonalenia zawodowego, a także sprawowanie nadzoru nad dostosowaniem wymagań edukacyjnych do możliwości uczniów i organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej stosownie do potrzeb i deficytów uczniów.

(akta kontroli str. 316-543)

W ramach wspomagania LKO w szczególności organizował szkolenia oraz konferencje, które umożliwiały wymianę doświadczeń i inspiracji wśród dyrektorów szkół. Dodatkowo, w odpowiedzi na zróżnicowane potrzeby dydaktyczne i wychowawcze, prowadzone były konsultacje, wspierające szkoły. Ponadto, celem podniesienia standardów edukacyjnych oraz integracji społeczności lokalnych wokół procesu kształcenia, Kurator współpracował z lokalnymi władzami, instytucjami edukacyjnymi oraz organizacjami pozarządowymi.

Wśród wniosków z działalności wspomagającej Kuratora, odnoszących się do szkół ponadpodstawowych, znalazły się m.in. wnioski w zakresie: promowania nowoczesnych metod nauczania oraz technologii w edukacji oraz wdrożenia systematycznego monitorowania i ewaluacji działań wspomagających, aby na bieżąco oceniać ich efektywność i wprowadzać niezbędne korekty, wspomagania dyrektorów w obszarach związanych z realizacją zadań zapewniających wsparcie psychologiczno-pedagogiczne oraz poczucie bezpieczeństwa w sytuacjach kryzysowych, kontynuowania ścisłej współpracy wizytatorów za szkołami i jednostkami samorządu terytorialnego celem zwiększenia efektywności wspomagania, wzmacniania działań szkół mających wpływ na rozwój kompetencji nauczycieli w procesie edukacyjnym, wspierania szkół w odniesieniu do badania kompetencji kluczowych.

(akta kontroli str. 316-543)

Kontrole planowe

We wszystkich latach szkolnych objętych badaniem kontrole planowe ujęte w planach nadzoru pedagogicznego zostały w pełni zrealizowane (tj.: w roku szkolnym 2021/2022 – 45 kontroli zaplanowanych i zrealizowanych, w roku szkolnym 2022/2023 – 102 kontrole oraz w roku szkolnym 2023/2024 – 145 kontroli). Wszystkie ww. kontrole zostały przeprowadzone w zaplanowanych terminach.

W kolejnych latach szkolnych kontrolami planowymi objęto: w roku szkolnym 2021/2022 – dwie szkoły ponadpodstawowe (co stanowiło 4,4% kontroli planowych ogółem), w roku szkolnym 2022/2023 – 38 szkół ponadpodstawowych (37,3%) oraz w roku szkolnym 2023/2024 – dziewięć szkół ponadpodstawowych (6,2%).

Relacja liczby kontroli planowych szkół ponadpodstawowych w stosunku do liczby wszystkich podległych LKO jednostek oświatowych oraz szkół ponadpodstawowych nadzorowanych przez Kuratorium na terenie województwa lubuskiego przedstawiała się odpowiednio:

- w roku szkolnym 2021/2022 – 0,2% i 2%,
- w roku szkolnym 2022/2023 – 3,8% i 38,8%,
- w roku szkolnym 2023/2024 – 6,2% i 9,2%.

(akta kontroli str. 213, 215, 316-587)

W wyniku analizy planów nadzoru pedagogicznego na kolejne lata szkolne, w odniesieniu do zmian terminu przeprowadzenia kontroli oraz liczby i rodzaju kontrolowanych jednostek, stwierdzono m.in., że:

- w roku szkolnym 2021/2022 zmniejszona została ogólna liczba kontroli planowych z 80 do 45, przede wszystkim ze względu na skreślenie dwóch zadań z listy zakresu zadań nadzoru pedagogicznego (pismo Ministra z 28 marca 2022 r.), przy czym kontrola pn. *„Zgodność z prawem procesu rekrutacji, przyjmowania i przenoszenia uczniów do innej szkoły w latach 2019-2021 oraz arkuszy organizacji pracy szkoły”* nie obejmowała swym zakresem publicznych szkół ponadpodstawowych, natomiast realizacja kontroli pn. *„Przyjmowanie do szkół i wspomaganie nauki osób nie będących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi podlegającymi obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw”* były zaplanowane na okres marzec – czerwiec 2022 r.;

- w roku szkolnym 2022/2023 nie dokonywano znaczących zmian dotyczących kontroli planowych; zmniejszono bowiem m.in. liczbę kontroli planowych ogółem ze 111 do 102, co wynikało ze zmniejszenia liczby kontrolowanych jednostek w ramach tematów „Zgodność z przepisami prawa organizacji i realizacji turnusów kształcenia teoretycznego młodocianych pracowników” (z pięciu do trzech kontroli) oraz „Zgodność z przepisami prawa zwiększenia dostępności i jakości wsparcia udzielanego dzieciom przez nauczycieli specjalistów, w tym pedagogów specjalnych” (z 23 do 16 kontroli) – żadna z ww. kontroli nie dotyczyła publicznych szkół ponadpodstawowych;
- w roku szkolnym 2023/2024, w szczególności w związku z pismem Ministra Edukacji z 27 lutego 2024 r.⁴⁶, zmieniającym wskaźniki procentowe dwóch kontroli i terminy ich realizacji, w ramach kontroli pn.:
 - „Zgodność z przepisami prawa zwiększenia dostępności i jakości wsparcia udzielanego uczniom przez nauczycieli specjalistów, w tym pedagogów specjalnych” – zmniejszono liczbę kontroli z 210 do 92 oraz przesunięto okres realizacji kontroli na marzec – sierpień 2024 r. (pierwotnie: styczeń – maj 2024 r.), przy czym kontrola nie obejmowała zakresem publicznych szkół ponadpodstawowych;
 - „Zgodność z przepisami prawa zwiększenia dostępności i jakości wsparcia udzielanego uczniom przez nauczycieli specjalistów, w tym pedagogów specjalnych” – zmniejszono liczbę kontroli ze 103 do 42⁴⁷ oraz przesunięto okres realizacji kontroli na marzec – czerwiec 2024 r. (pierwotnie: styczeń – maj 2024 r.).

(akta kontroli str. 262-315)

Działania wspomagające

Zakres tematyczny narad, konferencji i warsztatów realizowanych przez Kuratorium w ramach działań wspomagających zostały ujęte w pkt. 1.2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

W kolejnych latach szkolnych objętych badaniem, w ramach działań wspomagających, Kuratorium zrealizowało:

- w roku szkolnym 2021/2022 – 12 konferencji, z czego dziewięć adresowanych m.in. do szkół ponadpodstawowych oraz siedem narad podsumowujących poszczególne lata szkolne (w tym wyniki i wnioski ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego) wraz z przedstawieniem założeń na kolejny rok szkolny;
 - w roku szkolnym 2022/2023 – 14 konferencji, z czego 12 adresowanych m.in. do szkół ponadpodstawowych oraz 34 narady (w tym wyniki i wnioski ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego) wraz z przedstawieniem założeń na kolejny rok szkolny – 10 narad, a także dotyczące w szczególności przygotowania uczniów do egzaminu zewnętrznego w kontekście odpowiedzialności dyrektora szkoły – 14 narad;
- ponadto wspomaganiem w zakresie kształcenia u uczniów kompetencji kluczowych objęto 25 szkół wybranych przez LKO (w tym sześć liceów ogólnokształcących i pięć techników);

⁴⁶ Nr DKOPP-WNP.4092.112.2023.BS.

⁴⁷ W tym: zmniejszono liczbę liceów ogólnokształcących, w których nie są spełnione wymogi dotyczące zatrudnienia nauczycieli specjalistów, określone przepisami prawa z dziesięciu do trzech szkół oraz liczbę techników, niespełniających wymogów jak w przypadku liceów, z 26 do siedmiu szkół.

- w roku szkolnym 2023/2024 – 11 konferencji, z czego dziewięć adresowanych m.in. do szkół ponadpodstawowych oraz narady w ramach trzech tematyk dotyczących wyników i wniosków ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego wraz z przedstawieniem założeń na kolejny rok szkolny, przygotowania uczniów do egzaminu zewnętrznego, zmian w przepisach prawa itp.

Ponadto działalność wspomagająca polegała na podawaniu do publicznej wiadomości wyników z przeprowadzonych analiz oraz przekazywaniu informacji o istotnych zagadnieniach dotyczących systemu oświaty i zmianach w przepisach prawa dotyczących szkół i placówek (w formie publikacji na stronie internetowej Kuratorium oraz w czasie spotkań z dyrektorami szkół i placówek). Działalność wspomagająca LKO przejawiała się również w organizacji konkursów przedmiotowych, współdziałaniu z Okręgową Komisją Egzaminacyjną w Poznaniu – m.in. w zakresie organizacji sprawdzianów i egzaminów zewnętrznych, a także współpracy z ośrodkami doskonalenia nauczycieli. W roku szkolnym 2022/2023 wspomaganiem w zakresie kształcenia u uczniów kompetencji kluczowych zostało objętych łącznie 25 szkół, w tym 11 liceów ogólnokształcących i techników.

(akta kontroli str. 316-543, 652-668)

Odnosząc się do analizy potrzeb, przeglądu metodyki, zakresu i rodzajów prowadzonych działań związanych ze wspomaganie podległych publicznych szkół ponadpodstawowych, LKO wyjaśnił, że: *W okresie badanym LKO analizował na bieżąco sposób i zakres prowadzenia wspomaganie szkół ponadpodstawowych. W rezultacie postanowiono o zmianie formuły porad z dyrektorami szkół i placówek. Od 2024 r. agendę porad podzielono na dwie części: pierwszą dotyczącą sprawozdania kuratora z prowadzonego nadzoru pedagogicznego w mijającym roku szkolnym, drugą – szkoleniowo-warsztatową dla tych dyrektorów, którzy wyrażą wolę uczestnictwa w wybranej formie doskonalenia. Ponadto zdecydowano o zwiększeniu liczby kontaktów wizytatorów z dyrektorami szkół poprzez organizację porad częściej niż dwa razy w roku, tj. co 3 miesiące. Wizytatorzy otrzymali nowe zadania związane z realizacją nadzoru pedagogicznego. Część wizytatorów została wyznaczona do przeprowadzania kontroli, podczas gdy pozostali realizować będą przede wszystkim wspomaganie szkół w przydzielonych rejonach. Dla poprawienia komunikacji LKO z dyrektorami szkół, utworzono specjalną platformę internetową o nazwie Platforma Informacyjna Lubuskiego Kuratora Oświaty, która służy do niezawodnego, tj. szybkiego i skutecznego komunikowania się ze szkołami.*

(akta kontroli str. 246-257)

2.2. W latach szkolnych objętych kontrolą przeprowadzono łącznie 777 kontroli: 292 kontroli planowych i 485 kontroli doraźnych, z czego: 94 kontrole dotyczyły szkół ponadpodstawowych: 49 planowych i 45 doraźnych. I tak:

- 14 kontroli (dwie planowe i 12 doraźnych) w 2021/2022;
- 46 kontroli (38 planowych i osiem doraźnych) w 2022/2023;
- 34 kontroli (dziewięć planowych i 25 doraźnych) w 2023/2024.

(akta kontroli str. 213)

Kontrole doraźne realizowano w sytuacjach, gdy wystąpiła potrzeba podjęcia działań nieprzewidzianych w planach nadzoru. W większości przypadków były one prowadzone na wniosek rodzica/ucznia (36 przypadków – 80%). W pozostałych dziewięciu przypadkach (20%) była to: decyzja Kuratora – sześć

przypadków⁴⁸, wniosek Rzecznik Praw Obywatelskich – jeden przypadek, wniosek Ministra – dwa przypadki.

(akta kontroli str. 218, 220-229, 766)

Zakres kontroli doraźnych opisano w punkcie 2.4 *wystąpienia pokontrolnego*.

2.3. Analiza ośmiu postępowań kontrolnych (czterech planowych⁴⁹ i czterech doraźnych⁵⁰) wykazała m.in., że:

- kontrole przeprowadzono po uprzednim powiadomieniu dyrektora szkoły o planowanej kontroli, przez osobę lub zespół wyznaczony przez LKO (§ 14 ust. 2 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego), przy wykorzystaniu arkuszy kontroli zatwierdzonych przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania (kontrole planowe);
- w każdym przypadku w obowiązującym terminie sporządzono protokół z kontroli (§ 16 ust. 2 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego), który zawierał wymagane elementy (§ 16 ust. 1 rozporządzenia);
- w czterech kontrolach stwierdzono nieprawidłowości i sformułowano zalecenia, w tym m.in.:

- zalecając: organizację zajęć wychowania do życia w rodzinie zgodnie z obowiązującym regulacjami; wzmocnienie nadzoru pedagogicznego nad rzetelnością i zgodnością z przepisami prawa prowadzenia przez nauczycieli oceniania bieżącego i rocznego z zajęć edukacyjnych; podjęcie przez Dyrektora działań w celu nawiązania konstruktywnej współpracy z matką uczennicy; przeprowadzenie rzetelnej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania uczennicy; zapewnienie dodatkowego nauczyciela posiadającego kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej; uruchomienie przez dyrektora w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej uczennicy zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia; zapewnienie przez dyrektora merytorycznego wsparcia nauczycieli, wychowawców i specjalistów udzielających pomocy psychologiczno-pedagogicznej pod kątem pracy z uczniami wymagającymi pomocy specjalistycznej, tworzenia wymaganych dokumentów, prowadzenia diagnoz, a także konstruktywnej komunikacji z rodzicami tych uczniów;

- podstawą wszczęcia każdej z kontroli doraźnych była interwencja rodzica/ucznia;
- w przypadkach, w których sformułowano zalecenia (cztery) LKO został poinformowany przez dyrektora szkoły o sposobie realizacji zaleceń.

(akta kontroli str. 214-215)

2.4. Kontrole przeprowadzone w latach szkolnych objętych kontrolą, w szkołach ponadpodstawowych: doraźne (45) i planowe (49) dotyczyły obszarów wymienionych w art. 55 ust. 1 pkt 1 lub 2 Prawa oświatowego. Polegały one na ocenianiu:

- stanu przestrzegania przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej (kontrole planowe i doraźne), w tym:

⁴⁸ Z czego w czterech przypadkach były to anonimowe zgłoszenia o nieprawidłowościach i dwie informacje uzyskane od wizytatorów.

⁴⁹ Zakres kontroli obejmował art. 55 ust. 1 pkt 2 Prawa oświatowego.

⁵⁰ Zakres kontroli obejmował art. 55 ust. 1 pkt 1, 2 Prawa oświatowego.

- posiadania przez nauczycieli wymaganych kwalifikacji do prowadzenia przydzielonych im zajęć – 20 kontroli (19 planowych i jedna doraźna);
- realizacji podstaw programowych i ramowych planów nauczania – 29 kontroli (20 planowych i dziewięć doraźnych);
- przestrzegania zasad oceniania klasyfikowania i promowania uczniów oraz przeprowadzania egzaminów, a także przestrzegania przepisów dotyczących obowiązku szkolnego oraz obowiązku nauki – 32 kontrole (11 planowych i 21 doraźnych);
- przestrzeganie statutu szkoły lub placówki – 31 kontroli (jedna planowa i 30 doraźnych);
- przestrzeganie praw dziecka i praw ucznia oraz upowszechnianie wiedzy o tych prawach – 22 kontrole (10 planowych i 12 doraźnych);
- zapewnienia uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki – 17 kontroli (jedna planowa i 16 doraźnych).

- przebiegu procesu kształcenia i wychowania oraz efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej (kontrole doraźne), w tym przebieg procesu kształcenia i wychowania - 23 kontrole⁵¹; efekty działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej i statutowej – 35 kontroli⁵²;

- prawidłowości rozpoznawania i zaspokajania przez kadre pedagogiczną indywidualnych możliwości i potrzeb uczniów, w tym kwestii rozpoznania przez szkołę możliwości psychofizycznych i potrzeb rozwojowych uczniów – 55 kontroli: 40 planowych i 15 doraźnych;

- organizacji wewnątrzszkolnego nadzoru pedagogicznego – 39 kontroli: 21 planowych i 18 doraźnych;

- w żadnej z kontroli: nie stwierdzono niedostatecznych wyników kształcenia i/lub wychowania; nie wystąpił przypadek zawiadomienia organu prowadzącego o stwierdzonych uchybieniach (art. 55 ust. 7 Prawa oświatowego);

- w każdym przypadku ujawnienia nieprawidłowości wydawano zalecenia o realizacji których został poinformowany LKO.

(akta kontroli str. 216-217)

Dyrektor Wydziału odnosząc się do nieprzeprowadzania kontroli planowych w zakresie przebiegu procesów kształcenia i wychowania oraz efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej opisanej w art. 55 ust. 1 pkt 1 Prawa oświatowego, wyjaśnił: *Zgodnie z § 20 ust. 2 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego kurator oświaty opracowuje na każdy rok szkolny plan nadzoru pedagogicznego, który zawiera liczbę i tematykę kontroli planowanych w poszczególnych typach szkół i rodzajach placówek. Każdego roku w sierpniu Minister przesyła do kuratorów oświaty wytyczne do opracowania planu nadzoru pedagogicznego, w których wyznacza tematy do kontroli planowych. Od roku szkolnego 2021/2022 w dokumentach (wytycznych) przesyłanych przez Ministra nie wskazywano innych kontroli jak tylko polegających na ocenianiu stanu przestrzegania przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej,*

⁵¹ Ich zakres obejmował: realizację podstawy programowej i ramowych planów nauczania – sześć kontroli, przestrzegania zasad oceniania klasyfikowania i promowania uczniów oraz przeprowadzania egzaminów, a także przestrzegania przepisów dotyczących obowiązku szkolnego oraz obowiązku nauki – 17 kontroli.

⁵² Ich zakres obejmował: realizacji podstaw programowych i ramowych planów nauczania – jedna kontrola, przestrzegania zasad oceniania klasyfikowania i promowania uczniów oraz przeprowadzania egzaminów, a także przestrzegania przepisów dotyczących obowiązku szkolnego oraz obowiązku nauki – 14 kontroli, przestrzeganie statutu szkoły lub placówki – 20 kontroli.

wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej. Zatem, kurator oświaty, wykonując wytyczne Ministerstwa do opracowania planu nadzoru pedagogicznego, wskazywał takie kontrole planowe, które wyznaczył do przeprowadzenia Minister.

(akta kontroli str. 231)

2.5 W celu dokonania oceny efektywności dydaktycznej szkół ponadpodstawowych Kurator m.in.:

- analizował wyniki kontroli doraźnych, formułując w tym zakresie wnioski, które opisano w punkcie 2.1 *wystąpienia pokontrolnego*;
- analizował wyniki egzaminów maturalnych z podległych szkół ponadpodstawowych, na podstawie danych (wyniki i analizy) uzyskanych z OKE. Według Kuratora: *Corocznie dyrektor OKE przesyła do LKO również informację o błędach i nieprawidłowościach, które wystąpiły w szkołach podczas przygotowania lub przeprowadzania egzaminów maturalnych. Lubuski Kurator Oświaty dokonuje systematycznie analiz informacji otrzymywanych z OKE i CKE⁵³, tj. wyników i wniosków z przeprowadzanych egzaminów maturalnych. Co roku na naradach z dyrektorami szkół ponadpodstawowych Kurator przedstawia analizy i wnioski z wyników egzaminu maturalnego – ostatnie zostały zawarte w prezentacji dostępnej na stronie LKO (<https://ko-gorzow.edu.pl/podsumowanie-narad-lubuskiego-kuratora-oswiaty/>). Wyniki egzaminów maturalnych i potwierdzających kwalifikacje w zawodzie są również wnikliwie analizowane i brane pod uwagę w procesie dokonywania oceny pracy dyrektorów szkół ponadpodstawowych*;
- wykorzystywanie wskaźnika pn. edukacyjna wartość dodana (dalej: EWD)⁵⁴ w ocenie efektywności kształcenia opisano w punkcie 2.8 *wystąpienia pokontrolnego*;
- ustalał⁵⁵ przyczyny występujących różnic między ogólną liczbą uczniów szkół ponadpodstawowych, a liczbą uczniów przystępujących do egzaminu maturalnego. Według Kuratora: (...) *różnice między liczbą uczniów (absolwentów) szkół ponadpodstawowych a liczbą osób przystępujących do egzaminu maturalnego dotyczą techników. Związane jest to z planami nauczania i programami realizowanymi w technikach. Uczniowie poświęcają dużo czasu przedmiotom zawodowym, realizują w zakresie rozszerzonym jeden lub dwa przedmioty i trudno jest im przygotować się do egzaminu maturalnego. Ponadto, jak wynika z kontroli oraz wyjaśnień dyrektorów szkół, wielu z absolwentów techników pragnie jak najszybciej po ukończeniu szkoły podjąć pracę i nie jest zainteresowanych zdawaniem egzaminu maturalnego.*

(akta kontroli str. 96-182, 254-256, 767-787)

W Kuratorium nie zlecano, na podstawie art. 60 ust. 9 Prawa oświatowego innym podmiotom dokonania oceny efektywności dydaktycznej szkół ponadpodstawowych. W złożonych wyjaśnieniach Dyrektor Wydziału stwierdził, że: *Nie zlecano takich badań i ekspertyz po pierwsze ze względu na fakt, że średnie wyniki egzaminów zewnętrznych w szkołach ponadpodstawowych były zbliżone do średniej krajowej, a poza tym dyrektorzy szkół dokonują diagnozy efektów kształcenia w swoich szkołach często we współpracy z placówkami doskonalenia nauczycieli i informują o tym wizytatorów Kuratorium. Informacje z tego zakresu są wykorzystywane przez przedstawicieli Kuratorium na naradach organizowanych dla*

⁵³ Centralna Komisja Egzaminacyjna.

⁵⁴ Więcej o wskaźniku: [Edukacyjna Wartość Dodana](#)

⁵⁵ Zagadnienie było omawiane m.in. na spotkaniach/naradach z przedstawicielami szkół.

dyrektorów szkół. LKO zadeklarował jednocześnie, że planuje zlecić przeprowadzenie oceny efektywności dydaktycznej szkół.

(akta kontroli str. 231-232, 256, 261)

W zakresie innych działań, których celem była poprawa efektywności działalności dydaktycznej:

- w roku szkolnym 2023/2024 we współpracy z Kuratorium, Katedra Humanizacji Medycyny i Seksuologii Instytutu Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Zielonogórskiego zrealizowała badanie ankietowe, którym objęto młodzież szkolną województwa lubuskiego (VII klasy szkół podstawowych, I i III klasy szkół ponadpodstawowych). Badanie dotyczyło zagadnień, jak żyją i co myślą uczniowie szkół województwa lubuskiego, pogrupowane w 11 bloków tematycznych, w tym: szkoła i rówieśnicy, edukacja zdrowotna, aktywności w sieci i zachowania.

Według Kuratora: *wnioski z raportu przełożą się bezpośrednio na metodykę i rodzaj prowadzonych przez kuratorium oświaty działań wspomagających. Kuratorium oświaty odegrało kluczową rolę w procesie realizacji projektu badawczego, które aktywnie zaangażowało się we wsparcie badania. Dzięki szerokiemu zasięgowi przeprowadzonych badań liczba uczestniczących szkół znacząco się zwiększyła, co z kolei przyczyniło się do uzyskania bardziej reprezentatywnych danych.*

(akta kontroli str. 256)

- LKO zarekomendował szkołom przeprowadzenie anonimowych badań wśród uczniów uczęszczających do przedszkoli i szkół Zielonej Góry i powiatu zielonogórskiego (w tym ponadpodstawowych) w zakresie oceny stanu rozwoju fizycznego dzieci i młodzieży w odniesieniu do zmieniających się uwarunkowań społecznych i środowiskowych. Badania prowadzone będą przez pracowników Instytutu Nauk Biologicznych Uniwersytetu Zielonogórskiego. Według Kuratora: *Uzyskane wyniki posłużą mają do opracowania monografii naukowej „Dziecko Zielonogórskie” i zostaną przedstawione Lubuskiemu Kuratorowi Oświaty, celem wykorzystania w procesie planowania działań w obszarze wspomagania szkół.*

(akta kontroli str. 256)

2.6. Zdawalność egzaminu maturalnego w sesji głównej w województwie lubuskim w ostatnich latach była nieznacznie niższa od średniej krajowej i od roku 2021 ulegała poprawie (w 2020 r. – 72,2% w odniesieniu do 74% w skali kraju; w 2021 r. – 72,2%, w odniesieniu do 74,5% w skali kraju; w 2022 r. – 77,2% w odniesieniu do 78,2% w skali kraju, a w 2023 r. – 84,3%, w odniesieniu do 84,4% w skali kraju). Natomiast "najlepsze" województwa⁵⁶ osiągały w powyższych latach następujące wyniki: 84,1%, 85,0%, 82,0% oraz 88,0%.

Według stanu na 31 sierpnia 2021 r. (w związku z wcześniejszym zleceniem kuratora lub z własnej inicjatywy dyrektora szkoły) nie były realizowane programy poprawy efektywności kształcenia (o których stanowi art. 56 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe) w publicznych szkołach ponadpodstawowych.

W latach szkolnych 2021/2022–2023/2024:

- dyrektorom podległych publicznych szkół ponadpodstawowych nie zlecano opracowania i wdrożenia programów poprawy efektywności kształcenia,

⁵⁶ Średnie wyniki egzaminu maturalnego najlepszych województw w latach 2020-2023 wyniosła odpowiednio: 84,1%, 85,0%, 82,0%, 88,0%.

- do Kuratorium nie wpływały do akceptacji programy poprawy efektywności kształcenia w publicznych szkołach ponadpodstawowych opracowane przez dyrektorów tych szkół z własnej inicjatywy.

(akta kontroli str. 636-641)

W nawiązaniu do powyższego, Dyrektor Wydziału wyjaśnił, że: *W badanym okresie możliwość polecenia opracowania programu poprawy efektywności kształcenia, o którym mowa w art. 56 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe LKO zastosował wobec szkół osiągających niedostateczne wyniki egzaminów ósmoklasisty (...). Odnosnie do wyników egzaminów maturalnych w szkołach ponadpodstawowych w badanym okresie, nie znaleziono wystarczających przesłanek do uznania, że osiągane efekty kształcenia są niedostateczne, stąd przyczyna niezlecania dyrektorom opracowania programów poprawy efektywności kształcenia na podstawie art. 56 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe. W zamian podjęto decyzję o uruchomieniu „Planu działań LKO w zakresie sprawowanego nadzoru pedagogicznego w celu poprawy efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, ze szczególnym uwzględnieniem efektów kształcenia w szkołach ponadpodstawowych województwa lubuskiego w okresie postpandemicznym”.*

(akta kontroli str. 237-243)

Jak wynika z danych publikowanych przez CKE i OKE, w trzech publicznych szkołach ponadpodstawowych na terenie województwa lubuskiego (tj.: Technikum w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 4 w Nowej Soli⁵⁷, Publicznym Technikum w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 5 w Kożuchowie⁵⁸ oraz Liceum Ogólnokształcącym w Nowym Miasteczku⁵⁹):

- 1) zdawalność⁶⁰ egzaminu maturalnego przez dwa lub trzy lata z rzędu kształtowała się poniżej 50% i
- 2) średnie wyniki pisemnego egzaminu z wybranych przedmiotów obowiązkowych⁶¹ na poziomie podstawowym przez dwa lub trzy lata z rzędu wyniosły: z języka polskiego i angielskiego poniżej 50%; matematyki – poniżej 30%.

Wobec ww. szkół również nie zlecano dyrektorom tych szkół opracowania i wdrożenia programu poprawy efektywności kształcenia, o którym mowa w art. 56 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe.

Odnosząc się do powyższego Dyrektor Wydziału wyjaśnił, że wobec ww. szkół podejmowano następujące działania zaradcze:

- *Technikum w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 w Nowej Soli 17 listopada 2022 r. w Technikum w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 w Nowej Soli, przeprowadzono badanie kształcenia kompetencji kluczowych w procesie uczenia się w ramach Projektu „Przywództwo – opracowanie modeli kształcenia i wspierania kadry kierowniczej systemu oświaty”. Celem badania kształcenia u uczniów kompetencji kluczowych w procesie uczenia się jest: 1) poszerzanie wiedzy nauczycieli na temat znaczenia i możliwości kształcenia oraz rozwijania wszystkich kompetencji kluczowych jako jednakowo ważnych w procesie uczenia się przez całe życie; 2)*

⁵⁷ Zdawalność egzaminu maturalnego w latach 2021 i 2022 wyniosła odpowiednio 48 i 49%.

⁵⁸ Zdawalność egzaminu maturalnego w latach 2022 i 2023 wyniosła odpowiednio 38 i 33%. Natomiast średnie wyniki egzaminu maturalnego z matematyki kształtowały się w ww. latach na poziomie 27%.

⁵⁹ Zdawalność egzaminu maturalnego w latach 2022 i 2023 wyniosła odpowiednio 47 i 39%.

⁶⁰ Zdawalność poniżej 50% oznacza osiąganie wyników matury poniżej średniej dla całej populacji zdającej egzamin w danej szkole.

⁶¹ Z uwagi na niewielką liczbę uczniów zdających egzamin maturalny z innych języków badanie ograniczono do języka angielskiego.

wspieranie szkół i inspirowanie nauczycieli do właściwego planowania, organizowania i prowadzenia tego procesu w szkołach znajdujących się pod nadzorem Lubuskiego Kuratora Oświaty. Przeprowadzono 5 obserwacji różnych zajęć i 5 badań ankietowych z nauczycielami prowadzącymi obserwowane zajęcia. Badano m.in. kompetencje: porozumiewanie się w języku ojczystym; porozumiewanie się w językach obcych oraz matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne. Wyniki badań przekazano dyrektorowi, zalecając sformułowanie wniosków i rekomendacji w zakresie poprawy kształcenia kompetencji kluczowych w procesie uczenia się w obszarach, których wyniki nie były zadowalające.

- 12 kwietnia 2024 r. w Publicznym Technikum w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 w Kozuchowie przeprowadzono kontrolę planową w zakresie zgodności z przepisami prawa zwiększenia dostępności i jakości wsparcia udzielanego uczniom przez nauczycieli specjalistów, w tym pedagogów specjalnych. Wydano zalecenie zatrudnienia nauczycieli pedagogów, pedagogów specjalnych, psychologów, logopedów lub terapeutów pedagogicznych w wymiarze określonym w art. 29 pkt 1 ustawy z dnia 12 maja 2022 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 1116). Dyrektor poinformowała o realizacji zaleceń, stan zatrudnienia nauczycieli specjalistów na rok szkolny 2024/2025 wynosi 2,2 etatu zgodnie z art. 29 pkt 1 ustawy z dnia 12 maja 2022 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r. poz. 1116). Terapeuta pedagogiczny zatrudniony został w wymiarze 0,13 etatu za zgodą LKO. Dyrektor planuje doskonalenie zawodowe w zakresie terapii pedagogicznej, które rozpocznie się w bieżącym roku szkolnym. Zalecono również udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom osiągającym niskie wyniki nauczania.

- Liceum Ogólnokształcące w Zespole Szkół nr 1 w Nowym Miasteczku - szkoła Podstawowa w Zespole Szkół w Nowym Miasteczku realizuje Program Poprawy Efektywności Kształcenia. Uczniowie tej szkoły w części kontynuują naukę w LO w Nowym Miasteczku. Elementy tego programu obejmują uczniów LO. Realizacja Programu może przynieść efekty w przyszłości w postaci poprawy efektów kształcenia mierzonych wynikami egzaminu maturalnego. Dyrektorzy ww. szkół uczestniczyli w corocznych konferencjach organizowanych przez OKE, podczas których komunikowano wyniki i wnioski z egzaminów maturalnych. W trakcie corocznych narad organizowanych przez LKO (sierpień i luty) komunikowano dyrektorom wyniki nadzoru pedagogicznego, wyniki egzaminacyjne szkół oraz wnioski i rekomendacje do podnoszenia wyników egzaminów. Wizytatorzy przeprowadzali indywidualne rozmowy z dyrektorami. W trakcie konkursów na stanowiska dyrektorów tych szkół zadawano pytania dotyczące planowanych sposobów podniesienia wyników egzaminów maturalnych. Przy dokonywaniu ocen pracy ww. szkół uwzględniano wyniki egzaminacyjne. Na bieżąco informowano dyrektorów o programach i projektach mających na celu podniesienie jakości pracy szkół i tym samym wyników egzaminacyjnych. Władze Powiatu Nowosolskiego i Gminy Nowe Miasteczko były na bieżąco informowane o niskich wynikach egzaminacyjnych w prowadzonych przez nich ww. szkołach. Temat wyników był podejmowany przez LKO w czasie corocznych wizyt w ww. jednostkach. Zachęcano organy prowadzące do modernizacji bazy oraz większego dofinansowania zajęć dodatkowych oraz wsparcia doskonalenia nauczycieli.

W ramach wspomagania dyrektorom i nauczycielom ww. szkół zapewniono wsparcie ze strony ośrodków doskonalenia nauczycieli. O konieczności poprawy wyników egzaminów zewnętrznych, jako priorytetu LKO, corocznie powiadamiani są przedstawiciele ośrodków doskonalenia nauczycieli i funkcjonujący przy nich doradcy metodyczni. Analizowane są plany nadzoru pedagogicznego na poszczególne lata oraz omawiane wnioski i rekomendacje.

Corocznie analizowane były plany nadzoru pedagogicznego sporządzone przez dyrektorów ww. szkół oraz omawiane były wnioski i rekomendacje. Każdego roku przy opiniowaniu arkuszy organizacji szkół zwracano szczególną uwagę na podziały na grupy, planowane rozszerzenia, zajęcia dodatkowe z godzin do dyspozycji dyrektorów oraz kwalifikacje nauczycieli, w tym do prowadzenia zajęć będących przedmiotami egzaminacyjnymi. Temat wyników egzaminów zewnętrznych podejmowany był w trakcie bieżącej pracy wizytatorów z dyrektorami – rozmowy telefoniczne, wizyty dyrektorów w Delegaturze, przekazywanie informacji drogą elektroniczną. (...)

Należy zaznaczyć, że ww. szkoły należą do grupy szkół ostatniego wyboru dokonywanego przez absolwentów szkół podstawowych (wcześniej gimnazjów) powiatu nowosolskiego. Szkoły w Nowym Miasteczku i Koźuchowie posiadają tzw. klasy mundurowe i mają małą liczbę uczniów, tj. ok. 150, a do egzaminu maturalnego przystąpiło, np. w 2024 r. odpowiednio 12 i 20 abiturientów a zdało odpowiednio 4 i 11. Zauważono przy tym, że niewielka liczba uczniów, którzy przystąpili do egzaminu w szkole powoduje, że wyniki tego egzaminu nie mogą być w pełni miarodajnym komponentem oceny jakości pracy szkoły, bo przy niskiej liczbie zdających, indywidualny wynik ucznia ma zbyt duży wpływ na średnią szkoły/klasę.

(akta kontroli str. 235-238, 619-641)

W ww. szkołach do egzaminu maturalnego w latach 2021-2024 przystępowało:

- w Publicznym Technikum w ZSP nr 5 w Koźuchowie, odpowiednio: 11, 8, 21 i 19 uczniów,
- w Technikum w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 w Nowej Soli, odpowiednio: 60, 81, 73 i 52 uczniów,
- w Liceum Ogólnokształcącym w Nowym Miasteczku, odpowiednio: 8, 17, 18 i 12.

Wyniki ww. szkół, osiągnęte z egzaminu maturalnego na poziomie podstawowym z języka polskiego oraz matematyki w latach 2022-2024, plasowały je zazwyczaj w stanie 3 (niskim), a nawet 2 (bardzo niskim)⁶². Więcej w sekcji: *stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 619-635)

Ponadto, w odniesieniu do 30 szkół, które spełniały jedno z ww. kryteriów⁶³ zdawalności egzaminu maturalnego lub średnich wyników z wybranych przedmiotów, LKO wyjaśnił w szczególności, że wobec wskazanych szkół nie stosowano art. 56 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe, w zakresie polecenia opracowania programu poprawy efektywności kształcenia, ze względu na nieznaalezienie wystarczających przesłanek do uznania, że osiągnęte efekty kształcenia są niedostateczne. Podejmowano natomiast inne działania zaradcze, tj.:

- uruchomiony został *Program działań LKO*;

⁶² Technikum w ZSP Nr 4 w Nowej Soli – egzamin maturalny z języka polskiego: 3 stanin w latach 2022-2024, z matematyki: 3 stanin w latach 2022-2024, Publiczne Technikum w ZSP Nr 5 w Koźuchowie – egzamin maturalny z języka polskiego: 2 stanin w 2023 r. i 3 stanin w 2024 r., z matematyki: stanin 3 w latach 2022-2024, Liceum Ogólnokształcące w Nowym Miasteczku – egzamin maturalny z języka polskiego: 2 stanin w 2023 r. i 3 stanin w latach 2022 i 2024, z matematyki: 2 stanin w 2024 r. i 3 stanin w latach 2022-2023.

⁶³ Tj.: zdawalność egzaminu maturalnego przez dwa lub trzy lata z rzędu kształtowała się poniżej 50% i/lub średnie wyniki pisemnego egzaminu z wybranych przedmiotów obowiązkowych na poziomie podstawowym przez dwa lub trzy lata z rzędu wyniosły: z języka polskiego i angielskiego poniżej 50%; matematyki – poniżej 30%.

- przeprowadzano narady z dyrektorami szkół ponadpodstawowych, podczas których szczegółowo omawiano wyniki i wnioski ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego w mijającym roku szkolnym; analizowano efekty kształcenia w szkołach województwa lubuskiego, czynniki wpływające na wyniki egzaminacyjne, rolę i znaczenie wewnętrznego nadzoru pedagogicznego; tematem ww. narad było m.in. *Przygotowanie uczniów do egzaminu zewnętrznego a odpowiedzialność dyrektora szkoły*;
- organizowano konferencje dla dyrektorów szkół ponadpodstawowych⁶⁴;
- LKO organizował spotkania z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego oraz jednostek działających na rzecz oświaty (współpraca LKO z jednostkami została opisana w punkcie 2.8 niniejszego *wystąpienia pokontrolnego*); LKO przeprowadził ponadto rozmowy dotyczące działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej w szkołach ponadpodstawowych z przedstawicielami władz powiatowych w 2024 r.⁶⁵;
- nawiązano i realizowano współpracę z Okręgową Komisją Egzaminacyjną w Poznaniu (działania i wyniki współpracy zostały opisane w punktach 2.7 i 2.8 niniejszego *wystąpienia pokontrolnego*);
- w części wskazanych szkół w 2022 r. przeprowadzono badania w zakresie kształtowania ośmiu kompetencji kluczowych w ramach projektu „Przywództwo – opracowanie modeli kształcenia i wspierania kadry kierowniczej systemu oświaty”, którego celem było inspirowanie i intensyfikowanie w szkole procesów służących poprawie i doskonaleniu ich pracy, ukierunkowane na rozwój uczniów i wychowanków;
- powołano Lubuską Radę Edukacji Regionalnej i Historycznej, której celem jest wspomaganie dyrektorów i nauczycieli lubuskich szkół w zakresie edukacji regionalnej, historycznej i obywatelskiej, poszerzając możliwości metodyczne w zakresie nauczania przedmiotów takich jak historia, historia i teraźniejszość, a od nowego roku szkolnego – edukacja obywatelska;
- wizytatorzy opiekujący się wskazanymi szkołami utrzymywali stały kontakt z dyrektorami, omawiali rezultaty przeprowadzonych kontroli (planowych i doraźnych), analizowali wyniki egzaminów zewnętrznych i przekazywali informacje istotne z punktu widzenia poprawy efektów kształcenia; wyniki egzaminów maturalnych były również brane pod uwagę przy dokonywaniu oceny pracy dyrektorów; natomiast podczas opiniowania arkuszy organizacji szkół wizytatorzy zwracali szczególną uwagę na podziały na grupy, zajęcia dodatkowe z godzin pozostających do dyspozycji dyrektorów oraz kwalifikacje nauczycieli.

(akta kontroli str. 637-641, 801-806)

2.7. Wyniki egzaminów maturalnych w latach 2020-2023 z języka polskiego oraz matematyki przedstawiały się następująco i plasowały województwo lubuskie w niżej wymienionych staninach:

a) w 2020 r.:

- język polski – 55,3% (stanin 5),

⁶⁴ M.in.: „Nadzór pedagogiczny dyrektora szkoły dla szkół ponadpodstawowych i placówek oświatowych” (12.01.2022 r.), „Powrót do szkoły – wsparcie uczniów i profilaktyka szkolna” (14.09.2022 r.), „Jak uczyć żeby nauczyć?” (5.04.2023 r.), „Jak skutecznie uczyć matematyki?” (14.09.2023 r.), „Jak skutecznie uczyć języka polskiego?” (6.02.2024 r.), „Wsparcie na starcie – konferencja dla nowych dyrektorów szkół i placówek (16.10 i 3.12.2024 r.).

⁶⁵ Tj.: 13 i 26.02, 5.06 i 24.07.2024 r. ze Starostą Słubickim, 5.06.2024 r. ze Starostą Strzelecko-Drezdeneckim, 30.07.2024 r. ze Starostą Sulęcińskim, 19.08 i 20.11.2024 r. ze Starostą Krośnieńskim, 31.10.2024 r. ze Starostą Gorzowskim, 6.11.2024 r. ze Starostą Żagańskim, 31.07 i 14.08.2024 r. odpowiednio z Prezydentem i Wiceprezydentem Gorzowa Wlkp. oraz 3.09.2024 r. z Wiceprezydentem Zielonej Góry.

- matematyka – 42,5% (stanin 4),
- b) w 2021 r.:
 - język polski – 55,2% (stanin 5),
 - matematyka – 52,4% (stanin 5),
- c) w 2022 r.:
 - język polski – 53,8% (stanin 5),
 - matematyka – 54,5% (stanin 5),
- d) w 2023 r.:
 - język polski – 58,0% (stanin 4) – egzamin maturalny w *Formule 2015* oraz 67,7% (stanin 6) – egzamin maturalny w *Formule 2023*,
 - matematyka – 49,7% (stanin 4) – egzamin maturalny w *Formule 2015* oraz 68,6% (stanin 5) – egzamin maturalny w *Formule 2023*.

W okresie objętym kontrolą nie opracowano i/lub nie wdrażano własnego programu naprawczego skierowanego do szkół ponadpodstawowych położonych na terenie właściwości Kuratorium.

(akta kontroli str. 619-636)

Odnosząc się do braku opracowania i wdrożenia własnego programu naprawczego skierowanego do szkół ponadpodstawowych osiągających niezadowalające efekty kształcenia, Dyrektor Wydziału wyjaśnił, że: *W badanym okresie wyniki egzaminów zewnętrznych, w tym zdawalność egzaminu maturalnego, były przedmiotem wnikliwych analiz, czego wyrazem są wystąpienia LKO podczas corocznych, sierpniowych narad z dyrektorami szkół i placówek. W trakcie tych spotkań były one szczegółowo omawiane i dyskutowane w gronie dyrektorów szkół ponadpodstawowych. Należy zaznaczyć, że w badanym okresie zdawalność egzaminu maturalnego, jak wykazują przytoczone tu statystyki, w niewielkim stopniu ulegała poprawie nie tylko w zakresie wyrażonym procentowo tj. o kilka punktów procentowych, ale również w stosunku do wyniku krajowego. Kurator zauważył jednak, że w okresie pandemii wyniki wyraźnie uległy pogorszeniu. 20 marca 2020 roku ogłoszono w Polsce stan epidemii, co miało bezpośredni wpływ na przebieg procesów edukacyjnych w szkołach ponadpodstawowych, poprzez ograniczenia w prowadzeniu zajęć oraz uczestnictwo w nich w formie zdalnej. Z tego powodu LKO zaplanował podejmowanie różnych działań – w ramach posiadanych kompetencji ustawowych – w celu rozpoznania tych problemów oraz im zapobiegania. Ustanowiony 25 czerwca 2021 r. dokument planistyczno-programowy pod nazwą: „Plan działań Lubuskiego Kuratora Oświaty w zakresie sprawowanego nadzoru pedagogicznego w celu poprawy efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, ze szczególnym uwzględnieniem efektów kształcenia w szkołach ponadpodstawowych województwa lubuskiego w okresie postpandemicznym” miał na celu:*

- *zdiagnozowanie przyczyn problemów w zakresie działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, ze szczególnym uwzględnieniem efektów kształcenia w szkołach ponadpodstawowych województwa lubuskiego, z uwzględnieniem sposobu prowadzenia nadzoru pedagogicznego przez dyrektora szkoły;*
- *mobilizowanie dyrektorów szkół podstawowych do podnoszenia jakości pracy szkoły w tym efektów kształcenia mierzonych wynikami diagnoz przeprowadzanych w szkołach oraz egzaminów zewnętrznych;*
- *zachęcanie dyrektorów szkół do realizacji i udziału w programach poprawy jakości kształcenia, a także dotyczących pomocy psychologiczno-pedagogicznej zarówno własnych jak i rekomendowanych przez Ministra;*

- aktywizowanie środowiska oświatowego, w szczególności publicznych i niepublicznych placówek doskonalenia nauczycieli województwa lubuskiego oraz organów prowadzących szkoły ponadpodstawowe do podejmowania działań na rzecz wspomagania szkół w planowaniu i realizacji ich zadań dydaktyczno-wychowawczych i opiekuńczych ukierunkowanych głównie na podnoszenie efektów kształcenia;
- inspirowanie placówek doskonalenia nauczycieli do optymalizowania i uatrakcyjniania oferty szkoleń ukierunkowanej na rozwijanie kompetencji metodycznych nauczycieli oraz ich umiejętności w zakresie przeprowadzania diagnoz oraz analizowania wyników egzaminów zewnętrznych i wykorzystywania wniosków do efektywnej pracy z uczniami, a także oferty doskonalenia zawodowego skierowanej do dyrektorów szkół;
- rozwijanie kompetencji dyrektorów szkół ponadpodstawowych w zakresie planowania i sprawowania wewnętrznego nadzoru pedagogicznego w obszarze wspomagania nauczycieli, w tym planowania i realizowania zewnętrznych i wewnętrznych form doskonalenia zawodowego nauczycieli, adekwatnych do potrzeb szkoły i nauczyciela.

Jako przykład podejmowanych działań można podać przeprowadzenie w 2022 i 2023 r. badań w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych w 41 szkołach ponadpodstawowych województwa lubuskiego. Plan jest modelowany oraz modyfikowany począwszy od roku 2021 w trakcie pracy bieżącej. W ramach ewaluacji planu 2024 roku LKO podjął decyzję o podjęciu działań w celu opracowania odrębnego programu wsparcia dyrektorów szkół ponadpodstawowych, w których wyniki egzaminów maturalnych znacznie odbiegają od średniej krajowej. Program ten wejdzie w życie od nowego roku szkolnego i będzie realizowany w formule nawiązującej do Programu wspierania szkół w procesie podnoszenia efektów kształcenia w szkołach podstawowych.

(akta kontroli str. 233-238)

Od czerwca 2021 r. wszystkie szkoły ponadpodstawowe województwa lubuskiego zostały objęte natomiast działaniami ujętymi w dokumencie o charakterze planistyczno-programowym tj. Planem działań LKO. Więcej o tym Planie w punkcie 1.4 wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli str. 588-618)

W ramach *Planu działań LKO* zaplanowano i zrealizowano m.in. następujące działania:

- narady Kuratora oraz wizytatorów rejonowych z dyrektorami szkół ponadpodstawowych oraz przedstawicielami organów prowadzących, dotyczące w szczególności przedstawienia wyników i wniosków sprawowanego nadzoru pedagogicznego, poprawy efektów kształcenia w szkołach województwa lubuskiego (wyniki egzaminów zewnętrznych), przygotowania uczniów do egzaminu zewnętrznego w kontekście odpowiedzialności dyrektora szkoły, wniosków do pracy szkół w okresie wychodzenia z pandemii;
- konferencje dla dyrektorów szkół ponadpodstawowych, na których przedstawiano wyniki badań własnych LKO (np. powrót do szkoły – wsparcie dla uczniów i profilaktyka szkolna), a także w przedmiocie nadzoru pedagogicznego dyrektora szkoły, organizacji pracy szkoły w związku z przyjmowaniem uczniów z terenu Ukrainy;

- spotkania z przedstawicielami Sektorowej Rady ds. Kompetencji (Nowoczesne Usługi Biznesowe), na których przybliżano działalność Rady, polegającej na budowaniu współpracy pomiędzy środowiskiem edukacji, a sektorem nowoczesnych usług dla biznesu i prowadzeniu wspólnych działań;
- analizę informacji i materiałów przesyłanych przez dyrektorów szkół na prośbę LKO (m.in. wykorzystanie metod i technik kształcenia na odległość w realizacji zajęć, informacje dotyczące obsady kadry pedagogicznej, rekrutacji do szkół ponadpodstawowych);
- współpracowano z: OKE (m.in. udział wizytatorów w obserwacjach egzaminów zewnętrznych, w naradach dot. organizacji egzaminów maturalnych); placówkami doskonalenia nauczycieli, która polegała m.in. na opracowaniu planu sieci doradztwa metodycznego oraz spotkaniach z przedstawicielami publicznych placówek doskonalenia nauczycieli);
- przekazywano dyrektorom szkół informacje i komunikaty.

(akta kontroli str. 588-618)

2.8. Współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego

W latach szkolnych 2021/2022-2023/2024 współpraca podjęta przez LKO z organami prowadzącymi publiczne szkoły ponadpodstawowe polegała m.in. na organizacji spotkań z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego oraz jednostek pracujących na rzecz oświaty. Tematami tych spotkań były: poprawa efektów kształcenia (wyników egzaminów zewnętrznych), rekrutacja do szkół ponadpodstawowych, organizacja tzw. egzaminów próbnych, współpraca szkół z placówkami doskonalenia nauczycieli oraz poprawa warunków prowadzenia działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej. Kontakty te były zintensyfikowane w okresie trwania pandemii. W niektórych przypadkach LKO informował pisemnie organ prowadzący, na jego prośbę, o wynikach nadzoru pedagogicznego.

(akta kontroli str. 316-543, 642-645)

We wrześniu 2021, 2022 i 2023 r. Kurator uczestniczył w obradach Sejmiku Województwa Lubuskiego w celu przekazania informacji o stanie edukacji w województwie lubuskim. W 2021 r. i w latach następnych dodatkowo przekazywano informacje na temat braków kadrowych, w tym psychologów, dowozów uczniów do szkół, punktach za udział w konkursach przedmiotowych, opieki pielęgniarskiej w szkołach, skali problemów z realizacją podstawy programowej w okresie pandemii i wsparciem uczniów w związku z wprowadzonymi ograniczeniami oraz funkcjonowania placówek doskonalenia nauczycieli. W 2022 r. podczas obrad omawiany był również problem liczby cudzoziemców, w tym przede wszystkim Ukraińców, pobierających naukę w szkołach ponadpodstawowych województwa lubuskiego. W 2023 r. informowano o rodzajach wsparcia szkół w ramach realizowanych programów rządowych oraz o rekrutacji do szkół ponadpodstawowych.

Przejawem współpracy LKO z organami prowadzącymi szkoły ponadpodstawowe była również ostateczna ocena pracy dyrektora szkoły, która była efektem wspólnej z organem prowadzącym analizy, w tym częściowej oceny dokonywanej przez organ prowadzący oraz końcowego porozumienia zawieranego z jego przedstawicielem.

(akta kontroli str. 588-618)

W okresie objętym kontrolą nie odnotowano zawiadomień składanych przez LKO organowi prowadzącemu szkołę lub placówkę o stwierdzeniu istotnych uchybień w działalności tych jednostek, jak również zaleceń wydawanych organowi prowadzącemu szkołę lub placówkę, o których stanowi art. 55 ust. 7 i 8 ustawy Prawo oświatowe.

Jak wynika z badania próby kontroli planowych i doraźnych zrealizowanych przez Kuratorium (o których mowa w punkcie 2.3 *niniejszego wystąpienia pokontrolnego*), nie stwierdzono sytuacji, w których powstałby obowiązek zawiadomienia właściwego organu prowadzącego szkołę lub placówkę (art. 55 ust. 7 ustawy Prawo oświatowe).

(akta kontroli str. 214-216)

Jak wynika z wyjaśnień Kuratora, organy prowadzące nie występowały do LKO z prośbami o konsultacje w sprawach kwalifikacji nowo zatrudnionych nauczycieli i dodatkowych zajęć (nieprzewidzianych w pierwotnym arkuszu organizacji), na które organ prowadzący przekazywał w tym okresie dodatkowe środki finansowe. Kurator wskazał ponadto, że „*zmiany w arkuszach organizacji szkół i placówek dokonywane po 30 września każdego roku, nie podlegają opiniowaniu przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny*”.

(akta kontroli str. 239-243)

W latach szkolnych 2021/2022–2023/2024 do Kuratorium wpłynęło łącznie 41 wniosków o ocenę dyrektorów publicznych szkół ponadpodstawowych z terenu województwa lubuskiego. Nie odnotowano przypadków braku porozumienia pomiędzy LKO a organem prowadzącym szkołę w sprawie wysokości stopnia oceny pracy dyrektora. W związku z powyższym LKO dokonał 41 ocen, z czego 34 dyrektorom szkół przyznano ocenę wyróżniającą, natomiast siedmiu – bardzo dobrą. W trzech przypadkach Kurator przyznał ocenę bardzo dobrą, podczas gdy organ prowadzący proponował ocenę wyróżniającą, a w jednym – ocenę bardzo dobrą, podczas gdy organ prowadzący proponował ocenę dobrą.

(akta kontroli str. 669)

Łączna liczba uzyskanych punktów (dla ocen wydanych po 1 września 2022 r.)⁶⁶ wahała się od 150 do 215 punktów, w tym uzyskanych za sprawowany nadzór pedagogiczny od 8 do 10 punktów (z max 10).

Spośród dyrektorów trzech publicznych szkół ponadpodstawowych, o których mowa w pkt. 2.6. *niniejszego wystąpienia pokontrolnego*, w okresie objętym badaniem ocenie podlegało dwóch z nich, przy czym oceny dotyczyły okresów od 10 grudnia 2016 r. do 22 grudnia 2021 r. oraz 9 grudnia 2016 r. do 20 kwietnia 2022 r.

W pozostałych przypadkach szkół ponadpodstawowych, w których zdawalność egzaminu maturalnego lub średnie wyniki spełniały kryteria wymienione w pkt. 2.6. *niniejszego wystąpienia pokontrolnego*, ośmiu ocenianych dyrektorów otrzymało ocenę wyróżniającą (w sześciu przypadkach) lub bardzo dobrą (w dwóch przypadkach)⁶⁷.

⁶⁶ Od 1 września 2022 r. obowiązkowe kryteria oceny pracy dyrektora wraz z zasadami dokonywania ich punktacji określają §§ 9-10 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki w sprawie oceny pracy nauczycieli.

⁶⁷ Z tego – trzech dyrektorów ocenianych po 1 września 2022 r.) otrzymało punktację, która wahała się od 192 do 215 punktów, w tym uzyskanych za sprawowany nadzór pedagogiczny od 8 do 10 punktów.

Z wyjaśnień Kuratora, odnośnie stopnia wpływu wyników egzaminów maturalnych na ocenę dyrektorów publicznych szkół ponadpodstawowych wynika m.in., że: *W trakcie dokonywania oceny pracy dyrektora szkoły lub placówki, wizytator dokonuje oceny stopnia realizacji wymienionych w przepisach prawa siedemnastu działań w ramach tzw. ocen cząstkowych organu sprawującego nadzór pedagogiczny. Każdy z tych obszarów może mieć pośrednio wpływ na osiąganie wyników egzaminów zewnętrznych. Zgodnie z „Procedurą postępowania w sprawie ustalania oceny pracy dyrektora szkoły lub placówki”⁶⁸ (...) obowiązującej jeszcze w roku szkolnym 2021/2022 r. cząstkowym ocenom pracy dokonywanym przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny podlegało 14 obszarów, którym przypisana była maksymalna ilość punktów możliwych do uzyskania (...). Maksymalna ilość punktów z wszystkich obszarów wynosiła 170, w tym za wyniki egzaminów zewnętrznych, osiągnięcia uczniów w konkursach, olimpiadach, realizowanie programów wpływających na poprawę osiągnięć edukacyjnych uczniów – 30 punktów.*

Po zmianie procedury w listopadzie 2022 r.⁶⁹ maksymalna liczba punktów do osiągnięcia przez dyrektora realizującego zajęcia dydaktyczne wynosiła 215, a liczba kryteriów (dawnych działań) wzrosła do dwudziestu dwóch (...). Kryteriom tym przypisano odpowiednie wagi punktowe (nie więcej niż 5 lub 10 punktów). Dyrektor realizujący zajęcia dydaktyczne mógł w ten sposób osiągnąć maksymalnie 215 punktów, natomiast aby otrzymać ocenę wyróżniającą, należało uzyskać przynajmniej 194 punkty. Obowiązkowe kryteria oceny pracy dyrektora szkoły oraz poziom spełniania kryteriów oceny pracy określony jest w rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 25 sierpnia 2022 r. w sprawie oceny pracy nauczycieli. W tym miejscu należy jednak zaznaczyć, że ocena pracy dyrektora szkoły dokonywana jest w porozumieniu z organem prowadzącym szkołę. Oznacza to, że powinna ona uwzględniać również inne działania podejmowane przez dyrektora, do oceny których uprawniony jest wyłącznie organ prowadzący.

(akta kontroli str. 239-245, 807-812)

Współpraca z OKE

Kuratorium pozyskiwało z OKE corocznie informacje o wynikach wstępnych egzaminu maturalnego w lipcu (raport z danymi ilościowymi z uwzględnieniem wyników powiatów i szkół oraz wskaźniki staninowe uzyskanych wyników), natomiast we wrześniu raporty końcowe z wyników sesji majowej, czerwcowej i sierpniowej egzaminu maturalnego obejmujące wyniki ilościowe i jakościowe. Pozyskiwana informacja miała formę sprawozdań i odnosiła się szczegółowo do analizy jakościowej oraz wskazania poziomu rozwiązywalności wszystkich zadań maturalnych z poszczególnych przedmiotów w odniesieniu do całości kraju oraz województwa lubuskiego.

Ze względu na udostępnienie przez OKE raportów i sprawozdań w zakresie wyników uzyskiwanych przez szkoły województwa lubuskiego, Kurator nie występował do OKE o przeprowadzanie analiz w powyższym zakresie.

W zakresie współpracy prowadzona była wzajemna korespondencja obejmująca sprawowanie przez wizytatorów obserwacji prawidłowości przeprowadzania egzaminu maturalnego (np. w roku 2024 – 21 obserwacji). Wizytatorzy

⁶⁸ Załącznik do zarządzenia nr 14/2021 LKO z dnia 24 marca 2021 r.

⁶⁹ Zarządzenie LKO nr 394/2022 r. z dnia 9 listopada 2022 r.

uczestniczyli także w szkoleniach dotyczących organizacji egzaminu maturalnego prowadzonych przez pracowników OKE.

(akta kontroli str. 588-618, 642-645)

Współpraca z jednostkami doskonalenia nauczycieli

Potrzeby dotyczące doskonalenia zawodowego nauczycieli dyrektorzy szkół zgłaszali m.in. na naradach prowadzonych przez LKO. Dane w tym zakresie zbierały ośrodki doskonalenia nauczycieli uczestniczące w naradach. Dyrektorzy placówek doskonalenia nauczycieli odnośnie zapotrzebowania na różne formy szkoleń informacje pozyskiwali także bezpośrednio od dyrektorów szkół i nauczycieli. Po przeprowadzeniu różnych form zajęć, prowadzona była w placówkach doskonalenia nauczycieli ewaluacja oraz zadawane były pytania dotyczące poszukiwanych przez nauczycieli zagadnień związanych z doskonaleniem.

(akta kontroli str. 642-645, 813-836)

Ponadto Kuratorium prowadziło w latach objętych kontrolą spotkania z przedstawicielami Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze (Wicemarszałkiem Województwa Lubuskiego, Pracownikami Departamentu Infrastruktury Społecznej i Wydziału Edukacji) dotyczące zatrudniania doradców metodycznych w placówkach doskonalenia nauczycieli. Tematem rozmów było m.in.: określenie liczby doradców, którzy mogą być zatrudnieni w województwie lubuskim z uwzględnieniem przeznaczonych na ten cel środków finansowych. Określanie potrzeb w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli związane było ściśle z siecią doradztwa, która była ustalana przez LKO z dyrektorami placówek doskonalenia nauczycieli, dla których organem prowadzącym jest samorząd województwa lubuskiego. Dyrektorzy placówek na podstawie prowadzonych diagnoz potrzeb nauczycieli w zakresie doskonalenia oraz zatrudnionych w placówkach konsultantów i specjalistów wskazywali potrzeby zatrudnienia doradców metodycznych w specjalnościach wymagających wsparcia w danym ośrodku, którzy mieli uzupełnić obszar wspomagania nauczycieli różnych specjalności. W 2024 r. przeprowadzono w kuratorium trzy nabory uzupełniające na stanowiska doradców metodycznych⁷⁰.

(akta kontroli str. 642-645)

Wspierając nauczycieli Kuratorium publikowało wykaz doradców metodycznych na swoich stronach internetowych, do których nauczyciele mogli zwracać się o pomoc i doskonalić swoje kompetencje. Na stronie internetowej Kuratorium zamieszczony został także wykaz publicznych placówek doskonalenia nauczycieli. Komunikat dotyczący placówek doskonalenia zawierał informację odnośnie zadań doradców metodycznych i sposób realizacji tych zadań. Wykazy te były na bieżąco aktualizowane.

(akta kontroli str. 642-645)

W odniesieniu do wykorzystania wskaźnika EWD w ocenie efektywności kształcenia Dyrektor Wydziału wyjaśnił, że: *Wskaźnik EWD był systematycznie wykorzystywany do oceny efektywności kształcenia w podległych szkołach w prowadzonych badaniach ewaluacyjnych do 2020 r, tj. do czasu funkcjonowania tej formy nadzoru, jaką była ewaluacja. Nie stosowaliśmy powszechnie tego wskaźnika, w latach późniejszych ze względu na to, że był on użyteczny w powiązaniu*

⁷⁰ Tj.: 3 lutego, 10 maja i 16 lipca 2024 r.

z formą nadzoru pedagogicznego jaką była ewaluacja (do roku szkolnego 2020/2021).

W kolejnych latach wykorzystywano wskaźnik EWD w niewielkim zakresie, tj. w procedurze oceny pracy dyrektorów szkół.

(akta kontroli str. 230-232)

Osiągane przez szkoły ponadpodstawowe wskaźniki EWD z języka polskiego i matematyki jako metody statystyczne pozwalają zainteresowanym podmiotom ocenić efektywność dydaktyczną w szkołach. Wskaźnik ten stanowi dla kuratorów oświaty dodatkowe narzędzie, które wraz z informacją publikowaną przez OKE o zdawalności i wynikach matur poszczególnych szkół ponadpodstawowych z ww. przedmiotów obowiązkowych na egzaminie, służy ustaleniu szkół wymagających dodatkowego wsparcia ze strony kuratora.

W roku szkolnym 2023/2024 LKO wspólnie z publicznymi ośrodkami doskonalenia nauczycieli organizował narady z dyrektorami szkół, których częścią były moduły warsztatowo-szkoleniowe prowadzone przez pracowników placówek doskonalenia nauczycieli. Ponadto, w ramach współpracy kuratorów trzech województw: zachodniopomorskiego, wielkopolskiego i lubuskiego, w których zaobserwowano niższe od oczekiwanych efekty kształcenia w nadzorowanych szkołach, w 2024 r. zainicjowano podjęcie wspólnych działań naprawczych. W tym celu – współpracujące z kuratorami oświaty placówki doskonalenia nauczycieli przygotować mają dedykowane szkołom z niższymi wynikami formy doskonalenia nauczycieli, a także specjalne narzędzia służące dyrektorom szkół do sporządzania właściwych diagnoz oraz podejmowania działań naprawczych.

(akta kontroli str. 316-543, 588-618, 642-645)

W porozumieniu i z udziałem ośrodków doskonalenia nauczycieli w województwie lubuskim przygotowywany był program wsparcia dyrektorów szkół ponadpodstawowych w zakresie poprawy efektów kształcenia, który uruchomiony zostanie od II semestru roku szkolnego 2024/2025. W procesie realizacji programu zaplanowane zostało zaangażowanie jednostek samorządu terytorialnego jako organy prowadzące szkół, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, biblioteki pedagogiczne. Program ten będzie realizowany w cyklach 4 i 5-letnich.

(akta kontroli str. 801-806)

Odnosząc się do informacji o tendencji spadkowej liczby nauczycieli w szkołach publicznych, Kurator wyjaśnił, że: *W województwie lubuskim utrzymuje się stabilna liczba zatrudnionych nauczycieli, co potwierdza System Informacji Oświatowej. W roku szkolnym 2021/2022 zatrudnionych było 16 922 nauczycieli, a w roku szkolnym 2023/2024 – 16 923 nauczycieli. Obserwuje się jednak braki nauczycieli konkretnych specjalności. W związku z brakami nauczycieli do zatrudnienia zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami LKO wydaje zgody na zatrudnienie. W kolejnych latach liczby te kształtowały się następująco, (wskazano również przedmioty, na które wydano najwięcej zgód):*

- 2021 – liczba wniosków 477, wydane zgody 433, przedmioty: j. angielski, wychowanie do życia w rodzinie, wychowanie przedszkolne, psychologia, rewalidacja,
- 2022 – liczba wniosków 671, wydane zgody 584, przedmioty: wychowanie przedszkolne, j. angielski, psychologia, współorganizowanie kształcenia specjalnego, rewalidacja,

- 2023 – liczba wniosków 761, wydane zgody 664, przedmioty: wychowanie przedszkolne, j. angielski, psychologia, wychowanie przedszkolne, j. angielski, psychologia, rewalidacja,
- 2024 – liczba wniosków 781, wydane zgody 637, przedmioty: wychowanie przedszkolne, j. angielski, psychologia, rewalidacja, zajęcia rozwijające zainteresowania.

Braki kadrowe w szkołach i placówkach są przedmiotem analiz LKO podczas opiniowania arkuszy organizacji szkół i placówek zarówno na etapie projektu arkusza, jak i zmian dokonywanych do 30 września każdego roku szkolnego. Ponadto wizytatorzy rejonowi zwracali się do dyrektorów nadzorowanych szkół z prośbami o informacje na temat braków kadrowych. Dane uzyskane w ten sposób od wizytatorów na temat liczby wakatów w nadzorowanych jednostkach oświatowych oraz trudności w pozyskiwaniu nauczycieli określonych specjalności są wykorzystywane do sporządzania zestawień i informacji przekazywanych podczas spotkań LKO z kierownictwem resortu wraz z postulatami w zakresie rozwiązań prawnych, które mogłyby złagodzić braki kadrowe. Postulaty te dotyczyły np. zmiany formy przygotowania do zawodu nauczycieli przedszkoli. Tematyka braku wystarczającej liczby wykwalifikowanej kadry nauczycieli poruszana była także podczas spotkań z przedstawicielami organów prowadzących, aby potrzeby w powyższym zakresie mogły być uwzględniane w uchwałach dotyczących ustalenia na dany rok planu dofinansowania form doskonalenia zawodowego nauczycieli, maksymalnych kwot dofinansowania kosztów udziału nauczycieli za kształcenie pobierane przez szkoły wyższe, placówki doskonalenia nauczycieli oraz inne podmioty, których zadania statutowe obejmują doskonalenie zawodowe nauczycieli oraz ustalenia form i specjalności kształcenia, na które dofinansowanie jest przyznawane ze wskazaniem priorytetowych specjalności (obszarów) kształcenia nauczycieli, które będą objęte dofinansowaniem.

Informacje na temat braków kadrowych w oświacie przedstawiane są także podczas obrad sejmiku województwa lubuskiego we wrześniu każdego roku. Na stronie internetowej Kuratorium w zakładce „Informacja o wolnych miejscach pracy jednostkach systemu oświaty” upubliczniane są aktualne dane o potrzebach szkół w powyższym zakresie.

(akta kontroli str. 239-245)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Działania Kuratora związane z poprawą efektywności kształcenia w niektórych szkołach ponadpodstawowych były niewystarczające. Według danych opublikowanych przez CKE i OKE, dotyczących trzech publicznych szkół ponadpodstawowych na terenie województwa lubuskiego⁷¹, osiągnęte w tych szkołach wyniki z egzaminu maturalnego na poziomie podstawowym z języka polskiego oraz matematyki w latach 2022-2024, plasowały je zazwyczaj w staninie 3 (niskim), a nawet 2 (bardzo niskim)⁷². Mimo tego w Kuratorium nie

⁷¹ Technikum w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 4 w Nowej Soli - zdawalność egzaminu maturalnego w latach 2021 i 2022 wyniosła odpowiednio 48 i 49%, Publicznym Technikum w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 5 w Kożuchowie - Zdawalność egzaminu maturalnego w latach 2022 i 2023 wyniosła odpowiednio 38 i 33%. Natomiast średnie wyniki egzaminu maturalnego z matematyki kształtowały się w ww. latach na poziomie 27%; Liceum Ogólnokształcącym w Nowym Miasteczku - Zdawalność egzaminu maturalnego w latach 2022 i 2023 wyniosła odpowiednio 47 i 39%.

⁷² Technikum w ZSP Nr 4 w Nowej Soli – egzamin maturalny z języka polskiego: 3 stanin w latach 2022-2024, z matematyki: 3 stanin w latach 2022-2024, Publiczne Technikum w ZSP Nr 5 w Kożuchowie – egzamin maturalny z języka polskiego: 2 stanin w 2023 r. i 3 stanin w 2024 r.,

podejmowano żadnych szczególnych działań zaradczych, np. nie zlecano dyrektorom tych szkół opracowania i wdrożenia programu poprawy efektywności kształcenia, o którym mowa w art. 56 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe. Ograniczono się do standardowych działań w postaci kontroli, porad czy obserwacji.

(akta kontroli str. 233-238, 619-641)

Wskazując na podejmowane w Kuratorium działania zaradcze wobec ww. szkół, Dyrektor Wydziału wskazał na ww. rutynowe działania w ramach nadzoru pedagogicznego, dodał także, że: *W stosunku do ww. szkół nie zastosowano przepisu art. 56 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe, nie znajdując wystarczających przesłanek do stwierdzenia, że efekty kształcenia w tych jednostkach są niedostateczne.*

(akta kontroli str. 233-238)

Jednocześnie LKO zadeklarował, że: *W porozumieniu i z udziałem ośrodków doskonalenia nauczycieli w województwie lubuskim, OKE, a także kuratorami oświaty w województwie zachodniopomorskim i wielkopolskim przygotowuje się program wsparcia dyrektorów szkół ponadpodstawowych w zakresie poprawy efektów kształcenia, który uruchomiony zostanie od II semestru roku szkolnego 2024/2025. W procesie realizacji programu przewidziany jest udział jednostek samorządu terytorialnego jako organów prowadzących szkoły, poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz bibliotek pedagogicznych.*

(akta kontroli str. 801-806)

OCENA CZĄSTKOWA

Kurator prawidłowo sporządzał oraz terminowo przedkładał Ministerstwu sprawozdania ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego. Realizował także zaplanowane działania wspomagające, m.in. w ramach tzw. Planu działań LKO oraz współpracował z jednostkami samorządu terytorialnego oraz doskonalenia nauczycieli, w celu poprawy efektywności kształcenia.

Działania Kuratora związane prowadzeniem czynności kontrolnych (planowych i doraźnych) były zgodne z przepisami prawa, rzetelne oraz terminowe. W Kuratorium nie sporządzono własnego programu naprawczego skierowanego do szkół ponadpodstawowych, ze względu na poziom zdawalności egzaminów maturalnych, który ulegał stopniowej poprawie (w 2023 r. osiągnął niemal średni poziom krajowy tj. 84,3% przy średniej krajowej 84,4%) oraz poziom wyników staninowych, które były na poziomie średnim (wahały się między staninem czwartym a piątym). Szkoły ponadpodstawowe objęto standardowymi działaniami w ramach nadzoru pedagogicznego, tj. m.in. naradami/kontrolami/obserwacjami, również te, w których wyniki egzaminów maturalnych plasowały je w staninach niskich albo bardzo niskich, co w opinii NIK było działaniem niewystarczającym i nieprawidłowym. Kurator nie polecał dyrektorom tych szkół np. opracowania programu poprawy efektywności kształcenia oraz nie korzystał z innych dostępnych instrumentów.

z matematyki: stanin 3 w latach 2022-2024, Liceum Ogólnokształcące w Nowym Miasteczku – egzamin maturalny z języka polskiego: 2 stanin w 2023 r. i 3 stanin w latach 2022 i 2024, z matematyki: 2 stanin w 2024 r. i 3 stanin w latach 2022-2023.

IV. Wniosek

W związku ze stwierdzoną nieprawidłowością, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujący wniosek:

Wniosek Wykorzystywanie, w przypadku szkół ponadpodstawowych uzyskujących niskie wyniki z egzaminu maturalnego, dostępnych narzędzi (w tym określonych ustawowo), mogących wpływać na poprawę efektywności kształcenia.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w formie dokumentu elektronicznego.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Zielonej Górze.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosku

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Zielona Góra, dnia 14 stycznia 2025 r.

Kontroler

Andrzej Misa
główny specjalista k.p.

*/podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym/*

Anna Tronowicz
główna specjalistka k.p.

*/podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym/*

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Zielonej Górze
p.o. Wicedyrektora
Mariusz Kniat

*/podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym/*